

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนเกาหลี¹

The Concept of Religious Reformation of Korean Won Buddhism

ธapakorn กำเนิดศิริ

Thapakorn Kamnerdsiri

สาขาวิชาเกาหลีศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Korean Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

E-mail : dr.tony.tao@hotmail.com

Date Received : 15 September 2023 Date Revised : 14 March 2024

Date Accepted : 14 March 2024 Date Published online : 27 March 2024

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนานิกาย คือ กลุ่มแนวคิดทางศาสนาที่ปรากฏขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ราวช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยมี “ซ็อตเทซัน” (Sot’aesan) หรือ Pak Chungbin (Kr. 박중빈, 朴重彬 : 1891–1943 A.D.) เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นคณาจารย์คนแรกของนิกาย ในแง่ที่หากพิจารณาจากมุมมองในเชิงปรัชญาจะพบว่าแนวคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอนไม่แยกขาดออกจากหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนา มหายานกระแสหลักเกาหลี เช่น คำสอนเรื่องจิตเดิมแท้หรือพุทธภาวะ แต่ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาแนวคำสอนและทำทีในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนานิกายวอนกลับพบว่ามีแตกต่างอย่างมีนัยยะที่สำคัญกับพระพุทธศาสนา มหายานกระแสหลักเกาหลี ความแตกต่างดังกล่าวนี้สามารถถูกพิจารณาได้จากแนวคิดเรื่อง “การปฏิรูปศาสนาจากภายนอก” ซึ่งเป็นหนึ่งในคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอน บทความวิจัยชิ้นจึงมีเป้าหมายในการอธิบายแนวคิดเรื่องการปฏิรูปพระพุทธศาสนาจากภายนอกของนิกายวอนเพื่อชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนาจากภายนอกของนิกายวอนนั้นมีใช่ “การปฏิรูปเพื่อการต่อต้าน” พระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี หากแต่ในทางกลับกันแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนาจากภายนอกนิกายวอนนั้น คือ “การปฏิรูปเพื่อเติมเต็ม” ข้อบกพร่องในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี กล่าวคือ ความพยายามในการเติมเต็มช่องว่างแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง

¹ This work was supported by The Seed Program for Korean Studies of the Ministry of Education of the Republic of Korea and the Korean Studies Promotion Service at the Academy of Korean Studies (AKS-2022-INC-2230012)

ศาสนาและสังคมซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง “พุทธจริยธรรมเพื่อสังคม” อันเป็นหลักการทางจริยธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอนเกาหลี

คำสำคัญ : ซ็อตเทชัน การปฏิรูปศาสนา พระพุทธศาสนา จริยธรรม นิกายวอนเกาหลี

Abstract

Won Buddhism (Won Buddhism: Kr. 원불교, Wonbulgyo) is a group of religious ideas that appeared in South Korean society around the beginning of the 20th century, with “Sot’aesan” or Pak Chungbin (Kr. 박중빈, 朴重彬: 1891 –1943 A.D.) In this respect, if considered from a philosophical perspective, it will be found that the teachings of Won Buddhism are indistinguishable from the basic principles of mainstream Korean Mahayana Buddhism such as the teaching of the Original Mind and Principles of Buddhahood. On the other hand, when considering the teachings and ethical attitudes of Won Buddhism, there are significant differences with mainstream Korean Mahayana Buddhism this difference can be considered from the concept of external religious reformation, which is one of the central teachings of Won Buddhism. The aim of this research article is to discuss the concept of external Buddhist reform of the Won sect in order to point out that the concept of external Buddhist reform of the Won Buddhism is not “Reform for Resistance” of Korean Mainstream Buddhism But on the other hand, the idea of religious reform of Buddhism from outside the Won sect is “Reform to fulfill” the ethical shortcomings of mainstream Korean Buddhism that is, the attempt to fill the gap in the relationship between religion and society reflects the idea of “Buddhist Ethics for Society” which is an important ethical principle of Korean Won Buddhism.

Keywords: Sot’aesan, Religious Reformation, Buddhism, Ethics, Korean Won Buddhism.

1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

พระพุทธศาสนานิกายวอน ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มกระแสการเคลื่อนไหวทางศาสนารูปแบบใหม่ (New Religious Movement) ของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเริ่มมีการเผยแพร่หลักคำสอนทางศาสนาของนิกายในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1916 ภายหลังจากการกล่าวอ้างถึงการบรรลุธรรมอย่างฉับพลันของ “ซ็อตเทชัน (Sot’aesan) หรือ Pak Chungbin (Kr. 박중빈, 朴重彬 : 1891–1943 A.D.) ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องในฐานะผู้ก่อตั้งและคณาจารย์คนแรกของพระพุทธศาสนานิกายวอน

การศึกษาแนวคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอนได้ชี้ให้เห็นถึงท่าทีในเชิงวิพากษ์ต่อหลักคำสอนในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำสอนทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนาและประโยชน์สุขของมนุษย์ในภาพรวม กล่าวคือพระพุทธศาสนานิกายวอนได้ชี้ให้เห็นว่าหลักคำสอนทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนานั้นมิได้เป็นเพียงคำสอนหรือหลักการทางศาสนาที่มีเอาไว้เพื่อการท่องจำหรือเพียงเพื่อเป็นหลักการสำหรับการสร้างข้อโต้แย้งทางปรัชญาที่ซับซ้อนของเหล่านักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ในทางกลับกัน คำสอนทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนาถูกบัญญัติเอาไว้เพื่อการมุ่งประโยชน์ให้เกิดกับมนุษย์และสังคมในโลกเชิงประจักษ์ซึ่งจะเกิดขึ้นภายใต้ “การประยุกต์ใช้” ข้อคำสอนทางจริยธรรมเหล่านั้นให้สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญของแนวคิดเรื่อง “การปฏิรูปศาสนา” ที่เกิดขึ้นภายในสังคมเกาหลี

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาที่ถูกเสนอโดยช็อตเทซัน ในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้นมีจุดยืนที่สำคัญบางประการที่แตกต่างไปจากข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาในอดีตที่ผ่านมา จุดยืนที่สำคัญดังกล่าวนี้ปรากฏขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่องคือการปฏิรูปศาสนาจาก “ภายนอก” หรือ *The Reformation From Outside* ในแง่นี้แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของข้อถกเถียงในเชิงวิชาการในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมาซึ่งส่งผลไปถึงประเด็นเรื่องสถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนานิกายวอน เช่น การเข้าใจพระพุทธศาสนานิกายวอนในฐานะที่เป็น “ศาสนาใหม่” ที่สามารถ “แยกแยะ” ออกจากศาสนาพุทธแบบดั้งเดิมแต่ในขณะเดียวกันก็มิได้เป็นกลุ่มแนวคิดที่ “แยกขาด” ออกจากข้อคำสอนของพระพุทธศาสนา (Pye, 2002, p. 141) หรือการเข้าใจพระพุทธศาสนานิกายวอนในฐานะที่เป็นขบวนการปฏิรูปพระพุทธศาสนา (Reformed Buddhism Movement) กล่าวคือ เป็นขบวนการทางความคิดที่มีจุดยืนในการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลงบทบาทและท่าทีของพระพุทธศาสนากระแสหลัก (Ha, 2011 as cited in Baker, 2012, p. 67) แม้กระทั่งการเข้าใจว่าพระพุทธศาสนานิกายวอนมิใช่ส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านการปกครองของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งแอบแฝงอยู่ภายใต้ข้ออ้างในเชิงศาสนา (The Committee for the Authorized Translations of Won-Buddhist Scriptures, 2006, p. 373)

ตามการวิเคราะห์ในลักษณะดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของนิกายวอน กล่าวคือ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการวิเคราะห์แนวคิด คำสอนและหลักการในเชิงปฏิบัติของพระพุทธศาสนานิกายวอนในฐานะที่เป็นเพียง “วิถีทาง” (means) หรือเป็น “เครื่องมือ” (tool) เพื่อเป้าหมายในการเทียบเคียงความเหมือนคล้ายหรือความแตกต่างที่มีต่อพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี อันเป็นมุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความชอบธรรมของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่เกิดขึ้นภายในปริณทลทางศาสนาของเกาหลีได้ในช่วงเวลาดังกล่าวแต่เพียงเท่านั้น แต่มุมมองดังกล่าวนี้กลับไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหมายและความสำคัญ

ที่แท้จริงของหลักการเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกซึ่งส่งผลต่อมนุษย์และสังคมของเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลที่สำคัญในประเด็นเรื่องการเป็นแนวคิดทางศาสนาที่เกิดขึ้นในภายหลังในช่วงราว 100 ปีที่ผ่านมา รวมถึงการมีหลักคำสอน แนวปฏิบัติและการมีบทบาทความสัมพันธ์ในสังคมที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี รวมถึงการชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางความคิดของศาสนาคริสต์ที่มีต่อหลักคำสอนและวัตรปฏิบัติของนิกายวอน จึงได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของจารีตทางวิชาการในการเข้าใจบทบาทของพระพุทธศาสนานิกายวอนในฐานะที่เป็นกลุ่มศาสนาใหม่ที่มีท่าทีในการ “ตอบโต้เพื่อต่อต้าน” พระพุทธศาสนากระแสหลักดั้งเดิม² ในเกาหลี

ในแง่คำสอนหลักที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอนเช่นประเด็นเรื่องการปฏิรูปศาสนาจึงถูกอธิบายในฐานะที่เป็นข้อคำสอนอันแสดงออกซึ่งทัศนะในเชิงลบต่อพระพุทธศาสนาเกาหลีรวมถึงการอธิบายแนวคิดดังกล่าวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่แตกต่างไปจากพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี จนนำไปสู่ข้อโต้แย้งในประเด็นข้อโต้แย้งทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาเกาหลีในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีและพระพุทธศาสนานิกายวอน ซึ่งในมุมมองของงานวิจัยฉบับนี้ข้อโต้แย้งในลักษณะดังกล่าวยังคงไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนานิกายวอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในประเด็นแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางความคิดของพระพุทธศาสนานิกายวอนได้อย่างเพียงพอ

1.2 แนวเหตุผล ทฤษฎี หรือสมมุติฐาน

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนเกาหลี (Korean Seon Buddhism) และแนวคิดทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนาหายน (Mahayana Ethics) เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ความหมายของแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอน เนื่องด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายเซนมุ่งเน้นในการปฏิบัติอันเป็นมรรควิธีในการทำให้พุทธธรรมคำสอนทางศาสนานั้นสามารถปรากฏขึ้นได้ในประสบการณ์ของมนุษย์ ในขณะที่คำสอนทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนาหายนมีท่าทีต่อต้านความพยายามในการมุ่งปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นส่วนตัว (Personal Salvation) เนื่องด้วยเป็นการสะท้อนถึงความยึดมั่นถือมั่นในอัตตาแห่งตัวตน ในทางกลับกันจริยธรรมของฝ่ายมหายานมุ่งเน้นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือ ความเมตตาและการโอบอุ้มสรรพชีวิตทั้งหลายให้รอดพ้นจากห้วงแห่งความทุกข์อันเป็นอุดมการณ์ทางจริยธรรมที่สำคัญของเหล่าโพธิสัตว์ในฝ่ายมหายาน

เมื่อนำหลักทฤษฎีทั้งสองประการดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนจะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกาย

² ในบทความวิจัยชิ้นนี้ “พระพุทธศาสนาตั้งเดิม” มีความหมายถึงพระพุทธศาสนานิกายหลักของเกาหลีกล่าวคือกลุ่มพระพุทธศาสนาสายเน้นการศึกษาคัมภีร์ หรือ Textual Studies School เช่น นิกายอวตังสกะ หรือนิกายช็อนแด และพระพุทธศาสนาเน้นการปฏิบัติสมาธิหรือ Meditation School เช่นพระพุทธศาสนานิกายซอน

วอนมีลักษณะที่สอดคล้องไปกับคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนาหายานเนื่องด้วยการปฏิรูปศาสนา ดังกล่าวนั้นคือความพยายามในการปรับประยุกต์และเชื่อมโยงหลักคำสอนทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนา ให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคม การปฏิรูปศาสนาดังกล่าว คือ ความพยายามในการสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นในประสบการณ์จริงของมหาชน อันสะท้อนให้เห็นว่า พุทธธรรมคำสอนนั้นจะมีคุณค่าก็แต่เพียงเมื่อคำสอนเหล่านั้นสามารถส่งผลในเชิงประจักษ์ให้กับมนุษย์ได้อย่าง แท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีสมมุติฐานทางวิชาการในประเด็นเรื่องการปฏิรูปศาสนา ของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่แตกต่างไปจากจารีตหลักทางวิชาการดังกล่าว กล่าวคืองานวิจัยชิ้นนี้ต้องการ ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาดังกล่าวนั้นมีได้มีลักษณะที่เป็นการ “ตอบโต้เพื่อต่อต้าน” แนวคิด ของพระพุทธศาสนากระแสหลัก แต่ในทางกลับกันแนวคิดดังกล่าวคือการ “ตอบโต้เพื่อเติมเต็ม” ช่องว่าง ระหว่างศาสนาและสังคมหรือช่องว่างระหว่างความจริงทางศาสนาและข้อเท็จจริงทางสังคม ที่ดำเนินไปอย่าง เป็นพลวัต ในแง่นี้สมมุติฐานทางวิชาการดังกล่าวได้รับการอธิบายด้วยท่าทีของพระพุทธศาสนานิกายวอน ภายใต้การตระหนักถึงช่องว่างทางความคิดดังกล่าว ซึ่งได้นำไปสู่การเสนอแนวคิดในการประยุกต์และ ปรับเปลี่ยนข้อคำสอนทางจริยธรรมให้สอดคล้องและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากขึ้น ภายใต้แนวคิดที่สำคัญเรื่อง “การปฏิรูปศาสนาจากภายนอก” (The Reformation from the outside) ที่ปรากฏชัดในงานเขียนชิ้นสำคัญเรื่อง *Essays on the Reformation of Korean Buddhism (Choson pulgyo hyokshillon* , Ch. 朝鮮佛教革新論 ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การกำหนดขอบเขตในเชิงเนื้อหาให้อยู่ “ภายใน” มิติทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็ถูกกำหนดขอบเขตในเชิงพื้นที่ให้อยู่ “ภายนอก” ปริณิพพานทางความคิดและขอบเขตแห่งอำนาจของพระพุทธศาสนากระแสหลัก อันเป็นหมุดหมายที่สำคัญของ Sot'aesan ในการวางรากฐานและความมั่นคงของพระพุทธศาสนานิกายวอนภายในบริบทสังคมและ วัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาหลีที่กำลัง “9” ไปอย่างเป็นพลวัตท่ามกลาง “การเปลี่ยนแปลง” ของโลกที่ดำเนินไป อย่างรวดเร็ว อันเป็นการขบเน้นความสำคัญและความจำเป็นของระบบพุทธจริยธรรมที่มีต่อสังคมเกาหลีและ สังคมโลกในภาพรวมได้อย่างชัดเจน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอน
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอน
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมเชิงสังคมที่เกิดขึ้นภายในการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนา นิกายวอน

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งเนื้อหาของการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายวอนออกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ

1. ประเด็นเรื่องคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนานิกายวอน โดยศึกษาแนวคิดและคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนานิกายวอนในเอกสารสำคัญสองเล่ม คือ *The Principle Book of Won Buddhism* (Wonbulgyo Chongjon) และ *The Scripture of the Founding Master* (Taejonggyong) ในมิติคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนาพหุญาณ

2. ประเด็นคำสอนเรื่องการปฏิรูปศาสนาและระบบจริยธรรมเพื่อสังคมของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่ปรากฏอยู่ในเอกสารสำคัญเรื่อง *Essays on the Reformation of Korean Buddhism* (Choson pulgyo hyokshillon)

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) โดยแบ่งเอกสารออกเป็นสองกลุ่มคือ

- กลุ่มเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอน 3 เล่ม คือ

1. The Principle Book of Won Buddhism (Wonbulgyo Chongjon)
2. The Scripture of the Founding Master (Taejonggyong)
3. Essays on the Reformation of Korean Buddhism (Choson pulgyo hyokshillon)

- กลุ่มเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ประกอบไปด้วย เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย และบทความทางวิชาการของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานิกายวอน

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้กรอบแนวทางการศึกษาโดยการวิเคราะห์และการตีความคำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนานิกายวอน รวมถึงการศึกษาวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการของนักวิชาการที่มีเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องระบบจริยธรรมเชิงสังคมของพระพุทธศาสนานิกายวอน และการเสนอบทวิเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยาย (Descriptive) และการอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของเนื้อหาของบทวิเคราะห์ (Explanatory) รวมถึงการเสนอแนวคิดของผู้วิจัยในรูปแบบการสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) ที่ได้จากการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาพื้นฐานแนวคิดทางศาสนาของช็อนเทชันและพระพุทธศาสนานิกายวอน
2. ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการปฏิรูปพระพุทธศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่ปรากฏอยู่ใน Essay on the Reformation of Korean Buddhism ในคาบสมุทรเกาหลี
3. อภิปรายบทบาทของแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาที่ส่งผลต่อระบบจริยธรรมสังคมของพระพุทธศาสนานิกายวอน

4 สรุปผลการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดทางศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอน
2. มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอน
3. มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของแนวคิดเนื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนในสังคมเกาหลี

2 ผลการวิจัย

2.1 Sot'aesan และจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนา

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดดังกล่าวนั้นได้ปรากฏเค้าร่างเริ่มต้นนับตั้งแต่ช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนานิกายวอนยังมิได้รับการก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เค้าร่างดังกล่าวปรากฏอยู่ในอัตชีวประวัติของช็อตเทชัน เมื่อครั้งวัยเยาว์ต่อเนื่องถึงช่วงวัยหนุ่มซึ่งเป็นช่วงเวลาอันยาวนานแห่งการครุ่นคิดและการแสวงหาคำตอบทางปรัชญา เช่นแนวคิดเรื่องระบบศีลธรรม จริยธรรมของลัทธิขงจื๊อ หรือแนวคำสอนของลัทธิขงจื๊ออันประกอบไปด้วยแนวคิดของพระพุทธศาสนา ลัทธิขงจื๊อและลัทธิซาแมน ซึ่งเป็นที่แพร่หลายอยู่ในหมู่ชาวบ้านชนบทในช่วงเวลาดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่าอัตชีวประวัติของ ช็อตเทชัน ได้ชี้ให้เห็นว่าช็อตเทชันเองนั้นกลับไม่ค่อยได้มีความสนใจในองค์ความรู้อันเป็นมาตรฐานของการศึกษาในยุคสมัยดังกล่าว ในทางกลับกันเขากลับมุ่งให้ความสนใจกับประเด็นคำถามในทางปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อปัญหาที่ว่าด้วยประเด็นทางอภิปรัชญา³ เช่นประเด็นเรื่อง “ความจริงเบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยมีได้มุ่งให้ความสนใจกับข้อคำถามในเชิงจริยธรรมหรือศีลธรรม ซึ่งน่าจะเป็นประเด็นคำถามที่เข้าใจได้ง่ายและมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากกว่าประเด็นทางอภิปรัชญาดังกล่าว

เท่าที่ในการให้ความสำคัญกับข้อคำถามในเชิงอภิปรัชญาดังกล่าวเริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อช็อตเทชันมีอายุได้ราว 7 ปี จุดเริ่มต้นของข้อสงสัยดังกล่าวปรากฏขึ้นด้วยข้อคำถามอันสำคัญว่า “เหตุใดท้องฟ้ากว้างใหญ่ ไส้สายและสูงสุดเอี่ยม และเหตุใดหมู่เมฆและกลุ่มฝนจึงได้พรั่งพรูลงมาจากท้องฟ้าอันสดใสเช่นนั้น” (Choi, 2011, p. 7) ในกรณีนี้ นักวิชาการเช่น Chung Bong Kil ได้ตั้งข้อสังเกตว่าคำถามของช็อตเทชันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากคำถามทางวิทยาศาสตร์เนื่องด้วยคำถามทางวิทยาศาสตร์มักมุ่งให้ความสำคัญกับปัญหาในประเด็นเรื่อง “อย่างไร” หรือ how-question ในขณะที่คำถามของช็อตเทชันเป็นคำถามในประเด็นเรื่อง “ทำไม” why-question (Chung 2003, p. 34) กล่าวคือคำถามของช็อตเทชันมิได้เป็นคำถามเพื่อต้องการการอธิบาย “วิธีการ” (means) หรือขั้นตอนกระบวนการในการเกิดขึ้นหรือปรากฏขึ้นของปรากฏการณ์ธรรมชาติ หากแต่เป็นคำถามที่ต้องการคำอธิบายในประเด็นว่า “ทำไม” ปรากฏการณ์

³ อภิปรัชญา (Metaphysic) คือสาขาของวิชาปรัชญาที่ศึกษาประเด็นเรื่องความจริงแท้ของโลกและสรรพสิ่ง

เหล่านั้นจึงเกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้ กล่าวคือ เป็นความต้องการในการแสวงหา “รากฐานที่มา” ที่เป็นตัวควบคุม กำหนด ชี้นำ หรือ ให้กำเนิดซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่เกิดขึ้นกับความพยายามในการแสวงหาคำตอบทางปรัชญาในลักษณะดังกล่าวของซ็อดเตชันนั้นเกิดขึ้นในราวปี ค.ศ. 1906 เมื่อซ็อดเตชันความหมายที่แท้จริงของซ็อดเตชันได้มีโอกาสได้รับหนังสือนวนิยายโบราณเกาหลีเรื่อง Choungjon และ T'aebujon ซึ่งกล่าวถึงตัวเอกซึ่งได้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายแห่งการแสวงหาความจริงด้วยการพบกับ “คณาจารย์ผู้ปราดเปรื่อง” เนื้อหาของนวนิยายดังกล่าวได้กระตุ้นความสนใจของซ็อดเตชันจนก่อให้เกิดการตระหนักรู้ว่า การเข้าถึงความหมายหรือสัจธรรมที่แท้จริงนั้นมิอาจได้รับการพึงหวังในพลังอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากแต่จะปรากฏขึ้นภายในบริบทของเงื่อนไขในมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น นักวิชาการเช่น Park Gwangsoo ได้อธิบายถึงทำนองดังกล่าวของซ็อดเตชันโดยชี้ให้เห็นว่า “ซ็อดเตชันเริ่มค่อย ๆ ละทิ้งแนวคิดเรื่องการแสวงหาอาจารย์ผู้ปราดเปรื่องและเริ่มครุ่นคิดว่า “ฉันควรจะทำอย่างไรต่อไป” และถึงแม้ว่าเขาจะครุ่นคำนึงถึงความเป็นอยู่และความรู้สึกถึงความทุกข์ทรมานในชีวิตของเขาแต่กระนั้นก็ตามเขาก็ยังคงเพ่งพินิจในข้อคำถามที่เขาโต้ตอบเองดังกล่าว จากรุ่งอรุณถึงเย็นและจากเย็นย่ำตรากตรำจนถึงรุ่งอรุณ” (Park, 1997 p. 25)

ในแง่ของการกลับมาตั้งข้อคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องเที่ยงแท้ของแนวทางในการแสวงหาความจริงของธรรมชาติซึ่งวางอยู่บนการแสวงหาคำตอบที่จะได้รับจาก “ผู้อื่น” รวมถึงความล้มเหลวในการแสวงหาความจริงของธรรมชาติด้วยวิธีการดังกล่าวคือรากฐานที่สำคัญในการตระหนักรู้ถึงปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์กล่าวคือปัญหาความทุกข์ที่เกิดขึ้น “ภายใน” ชีวิตของมนุษย์ที่ยังคงดำรงอยู่ในโลกเชิงประจักษ์ ซึ่งทำนองดังกล่าวคือการชี้ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนทางความคิดที่สำคัญที่สะท้อนถึงอิทธิพลทางความคิดของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิกายเซนที่มีต่อซ็อดเตชันกล่าวคือ การตระหนักได้ว่า คำตอบที่แท้จริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวนั้นมิอาจจะสามารถหาได้จากเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่หากเป็นเรื่องของการเกิดขึ้นของ “ประสบการณ์” ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นภายใต้การลงมือปฏิบัติจริง

ประเด็นที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นภายใต้ความหมายของการบรรลุธรรมในลักษณะดังกล่าวนั้นคือการปรับมุมมองของซ็อดเตชันเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความสำคัญของ “ปัญหา” ในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่สำคัญคือ การวางสมดุลระหว่างการดำเนินชีวิตในทางโลกและการแสวงหาความจริงในเชิงสัจธรรมของ Sot'aesan ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น “ภายใน” การดำรงชีวิตอยู่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์ ซึ่งในกรณีนี้กระบวนการในการฝึกปฏิบัติและการแสวงหาความจริงที่มีต่อความหมายของปรากฏการณ์ธรรมชาติ มิได้ ถูกละทิ้งออกไปจากบริบทในการดำรงชีวิตอยู่อย่างยากลำบากในโลกแห่งความเป็นจริง ด้วยทั้งบทบาทหน้าที่และอุปสรรคปัญหาทางสังคม เช่น การเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ยังคงต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรและภรรยาการนำพาครอบครัวข้ามพ้นภาวะสงคราม การเป็นหัวหน้าครอบครัวภายหลังการเสียชีวิตของบิดา หรือกระทั่งการแสวงหาทุนทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการเลี้ยงดูครอบครัว

ภายใต้การดำรงชีวิตอยู่อย่างทุกข์ยากลำบากแค่นั่นเป็นประสบการณ์ตรงที่ซ็อดเทซันได้รับจากปัญหาทางสังคม ได้ส่งผลต่อทัศนทางปรัชญาของซ็อดเทซันที่ทำให้การเฝ้ามองและสังเกตการณ์ที่มีต่อ “เป้าหมายอันไกลตัว” อันเป็น “ปรากฏการณ์ของธรรมชาติ” เช่นการแสวงหาความหมายหรือที่มาของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ได้เริ่มถูกปรับทิศเปลี่ยนทางมาสู่การเพ่งพินิจและคิดคำนึงถึง “ประสบการณ์ใกล้ตัว” ที่กำลังเกิดขึ้น ในฐานะที่เป็น “ปัญหาที่แท้จริงของชีวิต” อันเป็น “ปรากฏการณ์ของสังคม” เช่น ความทุกข์ ความยากลำบาก หรือ ความอยู่รอดของชีวิตและสังคม

2.2 แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอน : จุดยืนของจริยธรรมเพื่อสังคม

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนานั้นถือได้ว่าเป็นประเด็นทางศาสนาและความเชื่อที่สำคัญของคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ในแง่นี้ Kim Yong-tae หนึ่งในนักวิชาการทางศาสนาของเกาหลีได้ให้ข้อเสนอทางวิชาการที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาที่ผ่านมาในคาบสมุทรเกาหลีโดยชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของสังคมเกาหลีมีลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากสังคมในโลกตะวันตกอย่างนี้ในสองประการที่สำคัญ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ประเด็นเรื่องขัดแย้งระหว่างศาสนาอันเกิดขึ้นจากลักษณะเฉพาะของสังคมเกาหลีในความเป็น “สังคมพหุวัฒนธรรมเชิงศาสนา” (Multicultural Religious Society) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับระบบการเมืองกล่าวคือการดำรงอยู่ของแนวคิดทางศาสนาที่หลากหลายภายใต้ความสัมพันธ์ในเชิงกดทับและความสัมพันธ์ในเชิงเชิดชูจากกลุ่มอำนาจทางการเมืองเช่นเหล่าขุนนางและราชสำนักโชซอน ซึ่งส่งผลอย่างมีนัยที่สำคัญต่อแนวทางในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาของเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว

ประการที่สอง ประเด็นความขัดแย้งในทางการเมืองระหว่างประเทศความขัดแย้งในเรื่องการเข้าปกครองคาบสมุทรเกาหลีของจักรวรรดิญี่ปุ่นและความพยายามในการ “ครอบงำทางวัฒนธรรมทางศาสนา” (Religious Cultural Colonization) ซึ่งส่งผลอย่างชัดเจนต่อแนวทางในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเพื่อตอบสนองต่อท่าทีทางการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าว (Kim, 2014, p. 212)

ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมทั้งสองประการดังกล่าวนี้ ท่าทีในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเกาหลีจึงวางอยู่บนทิศทางที่สำคัญในสองประการหลักกล่าวคือ ประการที่หนึ่ง แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาภายใต้การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจทางการเมือง ประการที่สอง แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาภายใต้การหลีกเลี่ยงจากความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจทางการเมือง ซึ่งแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาที่ปรากฏในสังคมเกาหลีทั้งสองประการนั้นในท้ายที่สุดล้วนไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องด้วยข้อปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในสองประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง กลุ่มการเคลื่อนไหวทางศาสนาที่มีท่าทีอันข้องเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองเช่นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางศาสนาที่มีจุดยืนในการปฏิรูปสังคมและการปฏิรูปทางการเมือง เช่น การต่อต้านในประเด็นเรื่องความชอบธรรมของการใช้อำนาจในการปกครองที่รัฐมีต่อประชาชน หรือประเด็นเรื่องการรุกรานอธิปไตย

เกาหลีและการควบคุมออกกฎหมายการปกครองที่ไม่ยุติธรรมโดยรัฐบาลญี่ปุ่น ล้วนถูกต่อต้านและการปราบปรามอย่างรุนแรงจากกลุ่มชนชั้นปกครองในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องด้วยการขยายตัวของกลุ่มดังกล่าวนำไปสู่สะท้อนประเด็นปัญหาเรื่องการท้าทายอำนาจทางการเมืองและอำนาจความชอบธรรมในการปกครองของกลุ่มผู้ปกครอง ในแง่การปล่อยให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางศาสนาในลักษณะดังกล่าวสามารถขยายบทบาทเข้าใกล้ชิดกับกลุ่มประชาชนและมีฐานผู้สนับสนุนที่มากขึ้น ย่อมนำมาสู่ปัญหาเรื่องความมั่นคงของฐานอำนาจในการปกครองในช่วงเวลาดังกล่าว

ประการที่สอง กลุ่มการเคลื่อนไหวที่มุ่งเน้นไปที่การปฏิรูปสถาบันศาสนากระแสหลักกล่าวคือ พระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี (Orthodox Korean Buddhism) ให้สามารถตอบสนองได้กับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมสมัยใหม่ เช่นในกรณีของ ฮัน ยงอุน กลับเกิดปัญหาขึ้นทั้งในรูปแบบของการต่อต้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มสถาบันทางศาสนากระแสหลักที่มองว่าข้อในการปฏิรูปศาสนาดังกล่าวนั้นเป็นการท้าทายต่อสถานะแห่งความเป็นศูนย์กลางของกลุ่มองค์กรทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบทบาทและสถานะภาพของกลุ่มคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งในแง่การยอมรับข้อเสนอในการปฏิรูปศาสนาย่อมเป็นการยืนยันโดยนัยว่าแนวการปฏิบัติหรือแนวคำสอนของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีนั้น มีความผิดพลาดซึ่งจำเป็นที่จะต้องถูกปรับแก้ตามข้อวิจารณ์ดังกล่าว การต่อต้านที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนาดังกล่าวนั้นได้รับการปฏิเสธในฐานะที่เป็น “กลุ่มแนวคิดพระพุทธศาสนาแอบแฝง” หรือในความหมายที่เป็นกลุ่มศาสนาใหม่ที่มิใช่พระพุทธศาสนา (New Religion as Non Buddhism)

ในขณะที่การวิเคราะห์ประวัติความคิดและทัศนะในเชิงสังคมและการเมืองของช็อตเทชันรวมถึงคำสอนของนิกายวอนในภาพรวมที่ผ่านมา ได้นำมาสู่ข้อเสนอทางวิชาการในการเข้าใจความหมายของ การปฏิรูปศาสนาจาก “ภายนอก” ในฐานะที่ “มิใช่” มุมมองในเชิง “ต่อต้าน” หรือการปฏิเสธที่นิกายวอนมีต่อแนวคิดของพระพุทธศาสนาดั้งเดิมเกาหลี หากแต่แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืน “ภายนอก” ของนิกายวอนนั้นสามารถถูกวิเคราะห์และอธิบายได้อย่างชัดเจนในฐานะที่เป็นความพยายามในการ “เติมเต็ม” ข้อบกพร่องที่สำคัญในบางประการของพระพุทธศาสนาดั้งเดิมเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวตามทัศนะของนิกายวอน การวิเคราะห์ความหมายของการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืน “ภายนอก” ในฐานะที่เป็นการเติมเต็มข้อบกพร่องดังกล่าวนี้วางอยู่บนพื้นฐานในการวิเคราะห์ความหมายของแนวคิดเรื่อง “ภายนอก” จากมุมมองในสองมิติที่สำคัญกล่าวคือ ในมิติที่หนึ่ง ความหมายของภายนอกในมิติเชิงเนื้อหา กล่าวคือการปฏิรูปที่เกิดขึ้นภายนอกขอบเขตของข้อโต้แย้งทางปรัชญาของพระพุทธศาสนาดั้งเดิมเกาหลี และในมิติที่สอง ความหมายของภายนอกในมิติเชิงพื้นที่ กล่าวคือการปฏิรูปที่เกิดขึ้นภายนอกขอบเขตและบริบททางศาสนาและสังคมการเมืองเกาหลี (Outer as Outside) ในแง่แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของช็อตเทชันจึงถูกอธิบายในฐานะที่เป็น “การปฏิรูปจากภายนอก” (The Reformation from the outside) กล่าวคือการปฏิรูปที่เกิดขึ้น “ภายนอกปริณทลทางความคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี” รวมถึง “ภายนอกปริณทลแห่งอำนาจทางการเมือง” อันเป็นความพยายามในการปรับประยุกต์ข้อคำสอนในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนาให้

สอดคล้องไปกับเงื่อนไขแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมอันเป็นซึ่งโดยนัยยะหนึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงช่องว่างอันสำคัญระหว่างบทบาทของศาสนาที่มีต่อสังคมซึ่งบ่งชี้ถึง “ข้อบกพร่อง” ของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีที่จะต้องได้รับการเติมเต็มด้วยระบบ “จริยธรรมเชิงสังคม” ในทัศนะของพระพุทธศาสนานิกายวอนด้วยเหตุนี้แนวคิดพื้นฐานของการปฏิรูปศาสนาของช็อตเทชันจึงเกิดขึ้นและดำเนินไปภายใต้ “ความระวังไหว” และการหลีกเลี่ยงประเด็นปัญหาที่สำคัญทั้งสองประการข้างต้น กล่าวคือ การปฏิรูปศาสนาในทัศนะของช็อตเทชันและพระพุทธศาสนานิกายวอน มิได้ มีโจทย์ประการแรกที่สำคัญในความพยายามปรับรูปแบบการปกครองหรือปรับกลไกอำนาจทางการเมืองของกลุ่มผู้ปกครอง หากแต่เป็นการมุ่งสร้าง “สังคมแห่งความเกื้อกูลอารี” ที่สรรพชีวิตจะสามารถมีชีวิตและดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขโดยพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในขณะที่โจทย์ประการที่สองของการปฏิรูปศาสนาของช็อตเทชันและพระพุทธศาสนานิกายวอนนั้น ก็ มิได้ วางอยู่บนการเข้าร่วมวงถกเถียงในเชิงปรัชญาเพื่อร่วม “โต้แย้ง” ในประเด็นเรื่องความถูกต้องอันเป็นที่สุดของคำสอนทางศาสนาซึ่งเป็นจารีตของการถกเถียงทางศาสนาของกลุ่มพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว หากแต่เป็นความพยายามในการประยุกต์ใช้คำสอนของศาสนาเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนในภาพรวม

2.2.1 การปฏิรูปศาสนาจากภายนอกในมิติเชิงเนื้อหา : การก้าวพ้นจากข้อโต้แย้งในเชิงปรัชญาของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี

จากการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ทางความคิดของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งที่สำคัญในบริบทของพระพุทธศาสนาเกาหลีอย่างน้อยในสองประการที่สำคัญคือ หนึ่ง ความขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนาที่เน้นการศึกษาคัมภีร์ ที่มีนิกายอวตังสกะเป็นผู้นำและนิกายฝ่ายเน้นการปฏิบัติซึ่งมีนิกายเซนเป็นผู้นำ และสอง ความขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนานิกายเซนฝ่ายสำนักฉัปพลัน (The Sudden School of Zen) และฝ่ายสำนักค่อยเป็นค่อยไป (The Gradual School of Zen) ซึ่งมีรากฐานที่ยาวนานต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยอาณาจักรชิลลาใหม่เป็นต้นมา ข้อโต้แย้งทั้งสองประการดังกล่าว นั้น โดยนัยหนึ่งคือข้อโต้แย้งในเชิงปรัชญา (Philosophical Debate) ที่มีต่อประเด็นเรื่องความถูกต้องเที่ยงแท้ของมรรควิธีแห่งการบรรลุธรรมทั้งในเชิงการโต้แย้งเรื่องความสำคัญที่มากกว่าระหว่างการศึกษาคัมภีร์คำสอนและการปฏิบัติสมาธิซึ่งเป็นปัญหาของนิกายอวตังสกะและนิกายเซนหรือข้อโต้แย้งในประเด็นเรื่องประสบการณ์แห่งการบรรลุธรรมที่เกิดขึ้นอย่างฉัปพลันหรือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นขั้นเป็นตอนซึ่งเป็นปัญหาของนิกายเซนทั้งสองสำนัก

แต่ในทัศนะของพระพุทธศาสนานิกายวอนข้อโต้แย้งเชิงปรัชญาในลักษณะดังกล่าวนี้กลับมิได้เป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ต่อทั้งพระพุทธศาสนาและต่อสังคมในปัจจุบัน กล่าวคือหลักคำสอนในเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนได้ชี้ให้เห็นว่า “พุทธธรรม” นั้นมิได้เป็นเพียงข้อคำสอนหรือหลักการทางปรัชญาของการตรวจสอบหรือเพื่อการวิเคราะห์ในเชิงตรรกะที่เคร่งครัดในฐานะที่เป็นข้อ “ถกเถียงในเชิงปรัชญา” (Philosophical Discussion) ที่มีต่อข้อคำสอนอันลึกซึ้งดังกล่าว หากแต่ข้อคำสอนของ

พระพุทธศาสนาหรือ “พุทธธรรมคำสอน” เหล่านั้นจะมีความหมาย “ต่อมนุษย์” ก็ต่อเมื่อพุทธธรรมคำสอนเหล่านั้นได้ถูกทำให้เป็นจริงขึ้นใน “ประสบการณ์” แห่งการปฏิบัติของมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น เนื่องด้วยพระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมายและการสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่จะนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้เกี่ยวข้องกับชีวิตและการลงมือทำจริง ๆ ไม่ทรงสนับสนุนการพยายามเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีครุ่นคิดและถกเถียงหาเหตุผลในทางอภิปราย (พระธรรมปิฎก, 2552, p. 87)

พื้นฐานของข้อเสนอเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืน “ภายนอก” ของพระพุทธศาสนานิกายวอนในกรณีดังกล่าวนี้ อาจพิจารณาได้ว่าเป็นข้อเสนอที่หลุดพ้นออกไปจากปริณชิตทางความคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีซึ่งเป็นการพยายามอย่างยิ่งยวดของพระพุทธศาสนานิกายวอนในการชี้ให้เห็นว่าคุณูปการที่สำคัญของพระพุทธศาสนาที่พึงมีต่อโลกและสังคมในยุคปัจจุบันนั้น คือการพัฒนาคำสอนและหลักการเชิงปฏิบัติเพื่อให้พุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นสามารถเกิดประโยชน์ได้อย่างจริงจังภายในชีวิตของมนุษย์ปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์ ในขณะที่การสร้างข้อโต้แย้งในทางปรัชญาและการแสวงหาความหลุดพ้นของปัจเจกบุคคลดังกล่าวกลับมิได้เป็นวิถีทางที่สามารถตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่แท้จริงของสังคมซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาทั้งทางสังคมและปัญหาทางการเมืองซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อบทบาทและสถานะของพระพุทธศาสนาเอง

เหตุนี้ในบันทึกคำสอนเรื่อง The Scripture of Founding Master หรือ *Taejonggyong*⁴ จึงกล่าวถึงทัศนะของซ็อดเทซันที่มีต่อการมุ่งแสวงหาบรรลุมรรควิธีแห่งการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีโดยมองว่านัยหนึ่งคือความพยายามในการปลีกแยกศาสนาออกจากความสัมพันธ์กับสังคมในภาพรวมโดยนัยคือการหลีกเลี่ยงสังคมเพื่อแสวงหาทางออกส่วนตัวอันเป็นท่าทีที่ไม่เหมาะสมกับการมีชีวิตของมนุษย์ปุถุชนในโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งการขยายช่องว่างระยะห่างของความสัมพันธ์ที่พระพุทธศาสนามีต่อสังคมเช่นนี้ในท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีเสียเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อช่องว่างแห่งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ทำให้พระพุทธศาสนากลายเป็น “ส่วนเกิน” ที่ “ไร้ประโยชน์” ต่อชีวิตของมนุษย์ปุถุชนโดยทั่วไป (The Committee for the Authorized Translations of Won-Buddhist Scriptures, 2006, p. 102)

ในทางกลับกันข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืน “ภายนอก” ดังกล่าวนั้น ก็ได้เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าได้ว่าพระพุทธศาสนานิกายวอนมีท่าทีในการ “ต่อต้าน” คำสอนในเชิงปรัชญาของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีหากแต่เป็นการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เป็นหมุดหมายอันสำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอนคือประเด็นเรื่อง “การเป็นประโยชน์ในชีวิตจริง” หรือ “การเน้นผลในเชิงปฏิบัติ” ซึ่งเป็นการยืนยันใน “ความจริง” และ “คุณค่า” ของพุทธธรรมคำสอนที่ปรากฏขึ้น “ต่อชีวิตของมนุษย์” ในโลกเชิงประจักษ์ “ผลลัพธ์” หรือ “ประโยชน์” ของพุทธธรรมคำสอนจึงมิได้ปรากฏขึ้นในฐานะที่เป็น “ความเข้าใจ” ที่

⁴ ในบทความฉบับนี้จะใช้ชื่อเรียกบันทึกคำสอนเล่มนี้ว่า “*Taejonggyong*” ตลอดทั้งบทความ

เกิดจากการวิเคราะห์โต้แย้งที่มีต่อพุทธธรรมคำสอนหากแต่เป็น “การเข้าถึง” พุทธธรรมด้วยประสบการณ์ของมนุษย์ในสังคมนั่นเอง

ในแง่นี้จะเห็นได้ว่าโจทย์หลักของพระพุทธศาสนานิกายวอนจึงมิใช่ประเด็นเรื่องความจริงแท้ ความเที่ยงแท้ของหลักธรรมคำสอนหรือการปฏิเสธต่อต้านแนวคิดทางปรัชญาของพระพุทธศาสนากระแสหลัก ความหมายของการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืน “ภายนอก” ดังกล่าวของพระพุทธศาสนานิกายวอน จึงสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนภายใต้ความพยายามสร้างจุดยืนของคำสอนบนพื้นฐานของการ “หลีกพ้น” ออกจากการร่วมถกเถียงหรือการร่วมเสนอข้อโต้แย้งทางปรัชญาที่เป็นจารีตหลักของพระพุทธศาสนากระแสหลัก เกาหลี หากแต่เป็นการวางบทบาทและสถานะภาพของตนให้สามารถดำรงอยู่ได้และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการภายใต้เงื่อนไขทางสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ด้วยการให้ข้อเสนอในเรื่องหลักคำสอนและหลักการในเชิงปฏิบัติที่ปรับมุมมองจากการให้ความสำคัญกับ “คำสอนทางจริยธรรมเพื่อความหลุดพ้นของปัจเจกชน” (Ethics for Personal Salvation) มาสู่ “คำสอนทางจริยธรรมเพื่อความอยู่รอดของสังคม” (Ethics for the Survival of Society)

2.2.2 การปฏิรูปศาสนาจากภายนอกในมิติเชิงพื้นที่ : การปฏิรูปศาสนาจากภายนอกบริบททางสังคมศาสนาและสังคมการเมือง

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจาก “ภายนอก” ในมิติในเชิงพื้นที่ดังกล่าวนี้มีความหมายอยู่ในสองประการที่สำคัญ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง การวางตำแหน่งของข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาให้เกิดขึ้นภายนอก “อาณาเขตแห่งความชอบธรรม” ของพระพุทธศาสนากระแสหลัก และประการที่สอง การวางตำแหน่งของข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาให้เกิดขึ้นภายนอก “อาณาเขตแห่งอำนาจทางการเมือง” ของราชอาณาจักรในช่วงเวลาดังกล่าว

ในความหมายประการแรก การวางตำแหน่งของข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาให้เกิดขึ้นภายนอก “อาณาเขตแห่งความชอบธรรม” ของพระพุทธศาสนากระแสหลักคือ การสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนานิกายวอนจะมุ่งให้ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนาในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากจารีตทางความคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี แต่กระนั้นก็ตามการเสนอแนวคิดดังกล่าวนี้ก็มิได้เป็นไปเพื่อการเรียกร้องให้พระพุทธศาสนากระแสหลักยอมรับ และ “ปฏิบัติตาม” แนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายวอนเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีทำที่ดังกล่าวนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนานิกายวอนนั้นตระหนักได้อย่างชัดเจนว่า การเรียกร้องให้พระพุทธศาสนากระแสหลักยอมรับและปฏิบัติตามข้อเสนอในเรื่องการปฏิรูปศาสนา ดังกล่าวนั้นโดยนัยหนึ่งคือการท้าทายต่อจุดยืนเรื่องความชอบธรรมของแนวคำสอนและหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีอันเป็นการสั่นคลอนอำนาจและมั่นคงของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรง

ในขณะที่ความหมายประการที่สอง การวางตำแหน่งของข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาให้เกิดขึ้นภายนอก “อาณาเขตแห่งอำนาจทางการเมือง” ของราชอาณาจักรนั้นคือหนึ่งในจุดยืนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนานิกายวอนแต่เนื่องด้วยการตระหนักถึงบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและราชอาณาจักรรวมถึงความล้มเหลวของกระแสการปฏิรูปทางศาสนาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นส่งผลให้คำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอนในประเด็นเรื่องการปฏิรูปทางศาสนานั้นไม่ปรากฏทำตัวอย่างเด่นชัดทั้งในเชิงสนับสนุนหรือต่อต้านอำนาจทางการเมืองทั้งของรัฐบาลเกาหลีและของจักรวรรดิญี่ปุ่นในช่วงเวลาดังกล่าว กล่าวคือ ช็อตเทชันและพระพุทธศาสนานิกายวอนวางขอบเขตของการปฏิรูปศาสนาให้พุ่งตรงไปยังการปรับเปลี่ยนบทบาทและท่าทีและหลักการเชิงปฏิบัติของพระพุทธศาสนานิกายวอนให้สามารถตอบสนองต่อชีวิตและปัญหาของประชาชนที่ดำรงชีวิตอยู่ในโลกเชิงประจักษ์เพื่อเป้าหมายที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาในชีวิตของปัจเจกชนและปัญหาของสังคมในภาพรวมโดยมิได้มุ่งเป้าหมายโดยตรงไปที่การต่อต้านหรือการเสนอข้อเรียกร้องทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ในแง่หนึ่งแม้จะไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเนื้อหาของแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอนนั้นมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับคำสอนและหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีในหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องหลักการทางจริยธรรมและจุดมุ่งหมายทางศาสนาตามที่ได้วิเคราะห์ไปในข้างต้นแต่ท่าทีดังกล่าวนี้มิได้ถูกเสนอขึ้นในลักษณะที่เป็นการชี้้นำให้พระพุทธศาสนากระแสหลักปฏิบัติตามในฐานะที่เป็นหลักคำสอนที่ถูกต้องและมีคุณค่า “มากกว่า” ดังเช่นที่ปรากฏเป็นข้อเรียกร้องในการปฏิรูประบบโครงสร้างของพระพุทธศาสนาของนักการปฏิรูปศาสนาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19⁵ แต่ในทางกลับกันพระพุทธศาสนานิกายวอนเลือกที่จะสร้างพื้นที่ของตนเองภายนอกขอบเขตของสังคมศาสนากระแสหลักในฐานะที่เป็น “ห้องทดลองในเชิงความคิด” โดยใช้ปัญหาของประชาชนและความยากเข็ญของสังคมเป็นโจทย์หลัก และใช้แนวคำสอนและหลักปฏิบัติในเชิงทางจริยธรรมสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการกับโจทย์ทางสังคมดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงได้ของการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของมนุษย์และสังคมเป็นผลลัพธ์หลักอันสำคัญ

การวางรากฐานคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอนและการวางระยะห่างแห่งความสัมพันธ์ที่มีต่อพระพุทธศาสนากระแสหลักในลักษณะดังกล่าวนี้ โดยนัยหนึ่งคือ การแสดงให้เห็นความพยายามในการประนีประนอมระหว่างการยืนยันในหลักการและแนวคิดและเหตุผลของพระพุทธศาสนานิกายวอนและการยอมรับในอาณาเขตแห่งความชอบธรรมอันเป็นปริณิชนิตทางความคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี อีกทั้งการมุ่งผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์โดยมีเป้าหมายที่การบรรเทาความทุกข์ยากของมนุษย์ในสังคมนั้นโดยนัยหนึ่งคือความพยายามของพระพุทธศาสนานิกายวอนในการเปิดเผยให้เห็นถึงศักยภาพของพุทธธรรมคำสอนที่สามารถถูกพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมากมายไปยิ่งกว่าการเป็นเนื้อหาของ

⁵ กล่าวคือ แนวคิดในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาของ Han Yong-un หรือ Manhae (1879-1944)

ข้อโต้แย้งนามธรรมในเชิงปรัชญาอันเป็นจารีตการศึกษาของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีในอดีตที่ผ่านมา

ด้วยเหตุนี้ มุมมองในเรื่องของการปฏิรูปศาสนาจากจุดยืนภายนอกขอบเขตอำนาจทางการเมืองดังกล่าวของซ็อตเทชันและพระพุทธศาสนานิกายวอนจึงมีลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากแนวคิดเรื่องการปฏิรูปทางศาสนาของกลุ่มนักการปฏิรูปทางศาสนาที่ผ่านมาซึ่งมีท่าทีมุ่งให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองเพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม เช่น ท่าทีและจุดยืนทางความคิดของกลุ่มทงฮักหรือท่าทีการเคลื่อนไหวของนักการปฏิรูป เช่น ฮัน ยงอุน ในขณะที่แนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนกลับมุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมอันส่งผลต่อไปถึงความสั่นคลอนที่มีต่อระบบการปกครองที่ไม่ชอบธรรมในภาพรวมโดยให้ความสำคัญกับการวางรากฐานของศาสนาเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การปฏิรูปแนวคิดเรื่องการศึกษาของพระโดยการให้ความสำคัญกับการศึกษาความรู้ทางโลก “ก่อน” ที่จะเริ่มต้นศึกษาความรู้ทางธรรม การปฏิเสธความแตกต่างทางเพศในฐานะที่เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติธรรมหรือกระทั่งการสร้างมาตรฐานการดำรงชีวิตของนักบวชในนิกายวอนให้สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงเช่นการสนับสนุนให้นักบวชในนิกายทำงานเพื่อการเลี้ยงดูตนเองและศาสนาให้สามารถอยู่รอดได้โดยไม่เป็นภาระแก่สังคม

การพัฒนาแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกในมิติเชิงเนื้อหาและในมิติเชิงพื้นที่ดังกล่าวนั้นปรากฏขึ้นอย่างจริงจังในราวปี ค.ศ. 1919 -1924 อันเป็นช่วงเวลาที่ยึดเหนี่ยวกันเริ่มมีความใกล้ชิดกับกลุ่มนักบวชในพระพุทธศาสนาและมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยในประเด็นเรื่องปัญหาต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา จนในท้ายที่สุดได้นำมาสู่รณานันท์คำสอนทางศาสนาเรื่อง “ความเรียงว่าด้วยการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเกาหลี” หรือ *Essays on the Reformation of Korean Buddhism* (*Choson pulgyo hyokshillon* , Ch. 朝鮮佛教革新論)⁶ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ 1935

2.3 *The Choson pulgyo hyokshillon* : ข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของพระพุทธศาสนานิกายวอน

ในแง่ถึงแม้จุดยืนในการปฏิรูปศาสนาจากภายนอกของซ็อตเทชันจำเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้แนวคิดดังกล่าวนั้นมีลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างจากความพยายามในการปฏิรูปทางศาสนาในช่วงเวลาที่ผ่านมา แต่สิ่งที่ทำให้ *Hyokshillon* กลายเป็นหนึ่งในบันทึกคำสอนที่สำคัญของประวัติศาสตร์แห่งการปฏิรูปศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีนั่นคือ บันทึกคำสอนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการ “ปฏิรูปความหมาย”⁷ ของซ็อตเทชัน ที่มีต่อรากฐานความคิดของพระพุทธศาสนาทั้งสามประการอันประกอบด้วยความหมายของ

⁶ ในบทความฉบับนี้จะใช้ชื่อเรียกบันทึกคำสอนเล่มนี้ว่า “*Hyokshillon*” ตลอดทั้งบทความ

⁷ การปฏิรูปความหมายดังกล่าว มีความหมายถึงการตีความแนวคำสอนพื้นฐานทั้งสองประการของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องจริยธรรมทางสังคมของพระพุทธศาสนานิกายวอน

พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ด้วยการเลือกที่จะ “จับแน่น” ความหมายของรัตนตรัยทั้งสามในมิติเชิงจริยธรรมเพื่อเป้าหมายในการเปิดเผยศักยภาพของพระพุทธศาสนาในมิติเชิงจริยธรรมที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของมนุษย์ในสังคมได้อย่างแท้จริงซึ่งปรากฏขึ้นผ่านทางข้อเสนอเรื่อง “การวิพากษ์พระพุทธศาสนาทั้ง 7 ประการ” (The Seven Critiques of Buddhism) ที่ปรากฏอยู่ใน Hyokshillon อันประกอบด้วย (Chung, 2012, p. 65)

1. มุมมองโดยทั่วไปที่มีต่อพระพุทธศาสนาเกาหลีในสังคมอดีต : The Public View on Buddhism (Buddha Dharma) in Past Korean Society.
2. ชีวิตของสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเกาหลี : The Monastic Life of Korean Buddhist Monks
3. ปัญญาและพละญาณแห่งพระศากยมนีพุทธเจ้า : The Wisdom and Ability of the Buddha Sakayamuni.
4. จากพระพุทธศาสนาต่างแดนสู่พระพุทธศาสนาเกาหลี : Foreign Buddhism to Korean Buddhism
5. จากพระพุทธศาสนาของคนส่วนน้อยสู่พระพุทธศาสนาแห่งมหาชน : From the Buddhism for Minority to that for Majority.
- 6) การรวมวิชาความรู้ในระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนา : Unifying the Divided Subjects in the Educational System of Buddhism.
- 7) จากการสักการะพระพุทธรูปสู่การสักการะธรรมชาติแห่งพุทธะ : From Worshipping the Buddha Statue to Worshipping Buddha Nature (Irwonsang)

หากพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็นว่าภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาทั้ง 7 ประการ ข้อได้เด่นชัดได้เริ่มต้นขั้นตอนในการปฏิรูปศาสนาจากการปฏิรูปความหมายของหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนา กล่าวคือการปฏิรูปความหมายและการสร้างความเข้าใจในความหมายของ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยหลุดออกจากกรอบจารีตการอธิบายของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี การอธิบายความหมายของหลักการพื้นฐานทั้งสามประการดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ถูกใช้เพื่อการปฏิรูปความหมายของ “การปฏิบัติ” กล่าวคือ การปฏิรูปความหมายของแนวคิดในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีอันเป็นไปเพื่อการสร้างรากฐานของ “ระบบพุทธจริยธรรมเชิงสังคม” ซึ่งเป็นกุญแจดอกสำคัญในการบรรเทาปัญหาความทุกข์ของมนุษย์และสังคม

ในแง่การปฏิรูปความหมายขององค์ประกอบพื้นฐานทั้งสามประการของพระพุทธศาสนาและการปฏิรูปทิศทางของหลักการทางศีลธรรมหรือหลักการในเชิงปฏิบัติของพระพุทธศาสนาที่มีต่อมนุษย์และสังคมนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของข้อได้เด่นชัดที่มีต่อ “บทบาทและท่าทีในอุดมคติ” ของพระพุทธศาสนาในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปศาสนาที่วางอยู่บนเงื่อนไขที่สำคัญทั้งสามประการ “ความทันสมัย”(Modern) กล่าวคือ การเป็นพุทธธรรมที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม “ความเป็นที่นิยม” (Popular) กล่าวคือ การเป็นพุทธธรรมอันเป็นที่ยอมรับ

ของประชาชนเนื่องด้วยศักยภาพการตอบสนองต่อเงื่อนไขในชีวิตจริงของมนุษย์ และ “ความเป็นศาสนาของประชาชน” (Secular) กล่าวคือ การเป็นพุทธธรรมเข้าถึงได้โดยปุถุชนนั่นเอง

2.3.1 พระพุทธ : การปฏิรูปแนวคิดเรื่องพระพุทธเจ้าในทัศนะของพระพุทธศาสนานิกายวอน

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปแนวคิดและความเข้าใจที่มีต่อความหมายของ “พระพุทธเจ้า” ของช็อนเทชันนั้นอาจนับได้ว่าเป็นหนึ่งในข้อถกเถียงโต้แย้งที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบอย่างมีนัยที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนานิกายวอนในเชิงต่อต้านปฏิเสธโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มพระพุทธศาสนาเกาหลีกระแสหลักนับตั้งแต่ในช่วงเวลาดังกล่าวกระทั่งถึงปัจจุบันซึ่งเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้แนวคิดเรื่องการปฏิรูปที่มีต่อ “พระพุทธ” ดังกล่าวของช็อนเทชันกลายเป็นชนวนเหตุในการถูกโจมตีดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นจากการที่พระพุทธศาสนานิกายวอนเสนอแนวคิดที่ทำลายต่อจารีตทางความคิดของพระพุทธศาสนา การทำลายดังกล่าวเกิดจากอธิบายและการตีความความหมายของ “พระพุทธ” ผ่านทางแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้น “Irwon” (Kr. ㄹ원) ในฐานะที่เป็น “สัจธรรม” (Truth) หรือความจริงแท้ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำสอนในเชิงภววิทยาหรืออภิปรัชญาของพระพุทธศาสนา และการเสนอแนวคิดเรื่อง “Irwonsang” (Kr. ㄹ원상) ซึ่งถูกอธิบายผ่านทางรูปทรงสัญลักษณ์วงกลม ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความหมายของสัจธรรมในพระพุทธศาสนาและในขณะเดียวกันก็ถูกใช้เพื่อเป็นสัญลักษณ์เพื่อเป็นตัวแทนของรูปเคารพหรือพระพุทธรูป (Buddha Status) ตามคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอน

ความหมายของ Irwon “ ㄹ원 ” นั้นประกอบขึ้นจากคำว่า “ ㄹ ” อันแปลว่า หนึ่ง (one), ความเป็นหนึ่ง (Unity), หรือความเป็นทั้งหมด (Universal) และ “ 원 ” ซึ่งมีความหมายว่า วงกลม (circle), ความเป็นทรงกลม (roundness) หรือความสมบูรณ์ (perfect) ทำให้โดยความหมายแล้ว Irwon จึงสามารถแปลความหมายตามตัวอักษรได้ว่าวงกลมหนึ่งเดียว (one circle) หรือ วงกลมอันสมบูรณ์ (perfect circle) หรือหากแปลความหมายด้วยการตีความแล้ว Irwon อาจจะแปลความหมายได้ว่า “ความเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างสมบูรณ์ของสรรพสิ่งในจักรวาล” (The absolute oneness of all things in the universe)

แนวคิดเรื่อง Irwon ถือเป็นการวางรากฐานคำสอนทางปรัชญาที่สำคัญของช็อนเทชันซึ่งปรากฏอยู่ในเนื้อหาช่วงแรกของ *Chongjon* อันเป็นคัมภีร์หลักของนิกายวอน โดยในคัมภีร์ดังกล่าว Sot'aesan อธิบายความหมายของ Irwon ว่า

“อีลอน คือพื้นฐานดั้งเดิมของสรรพสิ่งในจักรวาล จิตแห่งเหล่าพุทธะและปราชญ์ทั้งหลาย และธรรมชาติเดิมแท้ของสรรพชีวิต เป็นอาณาจักรแห่งการปราศจากแบ่งแยกไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ ลัดและลัด เป็นอาณาจักรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการเกิดขึ้นและการดับสิ้น การมาถึงและการจากไป อาณาจักรซึ่งกุศลกรรมและอกุศลกรรมต่างดับสิ้นลง อาณาจักรซึ่งภาษา ชื่อและสัญลักษณ์ต่างๆเป็นสูญโดยสิ้นเชิง”

(Sot'aesan, 2016a, p. 4)

ในแง่นี้เป็นที่น่าสังเกตว่าแม่หลักการเรื่อง Irwonsang ของพระพุทธศาสนานิกายวอนมีลักษณะที่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับแนวคิดทางอภิปรัชญาของพระพุทธศาสนาหายาน โดยสอดคล้องกับเรื่องพุทธจิตหรือจิตแห่งพุทธะในฐานะที่เป็นรากฐาน (Source) หรือเป็นพื้นฐาน (Foundation) ของสรรพสิ่งทั้งหลายเช่นสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนแต่ปรากฏขึ้นโดยมีพุทธจิตหรือจิตแห่งพุทธะเป็นรากฐาน ดังนั้นสรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏขึ้นในโลกและจักรวาลล้วนแต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพุทธะ⁸ หรือในกรณีของพระพุทธศาสนานิกายเซนซึ่ง Irwonsang ได้นั้นสะท้อนถึงแนวคิดเรื่องจิตเดิมแท้ (Original Mind) หรือธรรมชาติอันเป็นเนื้อแท้ของมนุษย์ทุกคนซึ่งเป็นการบ่งชี้ว่าสรรพชีวิตนั้นธรรมชาติแท้ที่บริสุทธิ์ปราศจากซึ่งความมัวหมอง

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการปฏิรูปศาสนาของซ็อดเทซันได้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คุณลักษณะทางอภิปรัชญาของ Irwonsang ดังกล่าวนั้นกลับมิได้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ถูกขบเน้นในบริบทดังกล่าว ในทางกลับกันซ็อดเทซันเลือกที่จะขบเน้นความหมายของ “พระพุทธ” ให้ปรากฏขึ้นภายใต้มุมมองในเชิงจริยธรรมกล่าวคือ การเลือกที่จะขบเน้นความหมายของ “พระพุทธ” ในแง่ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความเด่นชัดมากขึ้น ซึ่งปรากฏขึ้นด้วยเหตุผลที่สำคัญอย่างน้อยในสี่ประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง การยึดมั่นกับพระพุทธรูป (Buddha status) นั้นเป็นสิ่งที่ขวางกั้นการเข้าถึงพุทธธรรมคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยมนุษย์ล้วนแต่ติดยึดอยู่กับ “รูปปั้นในเชิงกายภาพ” ของพระพุทธเจ้าและเข้าใจว่าการบูชาเคารพ “รูปปั้น” ดังกล่าวนั้นมีค่าเท่ากับการทำความดีและการได้มาซึ่งกุศลผลบุญทั้งที่โดยความจริงแล้วรูปปั้นนั้นเป็นเพียง “เครื่องมือ” หรือ “อุปกรณ์” (tool) ที่มีหน้าที่ในการ “สื่อ” ความหมาย” หรือ “บ่งชี้ความหมาย” เพื่อการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันของมนุษย์ที่มีต่อความหมายของ “พระพุทธเจ้า” เพียงเท่านั้นการยึดมั่นในความจริงของพระพุทธรูปจึงบ่งชี้ถึงความบิดเบือนเชิงญาณทัศน์ของมนุษย์ในสังคม

ประการที่สอง การปฏิบัติบูชาที่มีต่อพระพุทธรูป เช่นการถวายข้าวและอาหารหรือเครื่องของสักการะบูชา นั้นคือการให้ความสำคัญที่ผิดพลาดระหว่าง “พุทธะที่ปราศจากซึ่งชีวิต” (Lifeless Buddha) และ “พุทธะในชีวิตรจริง” (Living Buddha) กล่าวคือ หากเชื่อว่าสรรพชีวิตทั้งหลายต่างมีเนื้อแท้แห่งความเป็นพุทธะหรือมีพุทธจิตแห่งพุทธะอยู่ด้วยเสมอกันแล้ว การมุ่งเคารพบูชาพระพุทธรูปอันเป็นเพียงตัวแทนของพุทธะนั้นจึงกลายเป็นความหลงผิดของมนุษย์ที่ละเลยการตระหนักถึงคุณค่าของสรรพชีวิตที่ต่างแห่งความเป็นพุทธะในตัวอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความหมายแห่งการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นภายใต้ระบบความสัมพันธ์แบบเอื้ออาทรภายในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญใน 4 ประการ หรือ หลักการเรื่อง คุณทั้งสี่ประการ หรือ The Four Graces (Ch. 四恩 , Kr 사은) (Sot'aesan, 2016b, pp. 9-22) กล่าวคือ

⁸ กล่าวคือ หลักการเรื่องธรรมกายและพุทธภาวะของพระพุทธศาสนาหายาน

คุณแห่งสวรรค์และโลก (The Graces of Heaven and Earth) กล่าวคือ การถือกำเนิดและการมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยเงื่อนไขและสภาวะที่ลงตัวของธรรมชาติ เช่น สภาวะทางกายภาพของโลก อุณหภูมิ การเจริญเติบโตของธัญญาหารหรือความแปรปรวนของปรากฏการณ์ธรรมชาติ

คุณแห่งบิดามารดา (The Grace of Parents) กล่าวคือ การถือกำเนิดและการมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยการเลี้ยงดูด้วยความเมตตาอาทรจากบิดามารดา

คุณแห่งสรรพชีวิตอื่น (The Grace of fellow Beings) กล่าวคือ การถือกำเนิดและการมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยการช่วยเหลือจากสรรพชีวิตและเพื่อร่วมโลกผู้อื่นเสมอ

คุณแห่งกฎเกณฑ์และความยุติธรรม (The Grace of Laws) กล่าวคือ การถือกำเนิดและการมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยการมีอยู่ของกฎเกณฑ์และระเบียบในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งโดยนัยยะนี้สื่อความถึงความสำคัญของการตระหนักรู้ร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลายในการปกป้องพิทักษ์ความอยู่รอดของชีวิตและสังคม

ประการที่สาม การมุ่งให้ความสำคัญต่อพระพุทธรูปโดยเชื่อว่าการปฏิบัติบูชาต่อพระพุทธรูปจะทำให้เขาเหล่านั้นกลายเป็นศิษย์แห่งพุทธะนั้นย่อมเป็นการชี้ให้เห็นว่าบุคคลผู้ซึ่งไม่สามารถสร้างหรือแสวงหาพระพุทธรูปเพื่อมาเป็นเครื่องสักการะนั้นย่อมกลายเป็นบุคคลที่ถูกกีดกันออกจากความเป็นศิษย์แห่งตลาด ในแง่นี้การให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติบูชาต่อพระพุทธรูปจึงกลายเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้ความเป็นมีส่วนร่วมและการเป็นหนึ่งเดียวกับพระพุทธรูปศาสนาจึงถูกกีดกันและแบ่งแยกด้วยสถานะ และความสามารถทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนถึงข้อปัญหาทางจริยธรรมเชิงสังคมในการปฏิเสธคุณค่าและความหมายของสรรพชีวิตร่วมโลก

ประการที่สี่ ข้อสังเกตหนึ่งมองว่าการปฏิรูปจารีตในการอธิบายความหมายของ “พระพุทธรูป” โดยการใช้รูปทรงวงกลมเพื่อเป็นเป้าหมายในการเคารพบูชา เป็นการสื่อความหมายไปยังคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาได้ “ดีกว่า” การใช้พระพุทธรูปที่เป็นรูปปั้นของมนุษย์เพื่อเป็นเครื่องหมายในการเคารพบูชา เนื่องด้วยรูปทรงวงกลมดังกล่าวนั้นสะท้อนได้ถึงแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนาในประเด็นเรื่องการดำรงอยู่อย่างอิงอาศัยซึ่งกันและกันอันสะท้อนถึงแนวคิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล⁹ (Sot’aesan, 2016a, pp. 4-8) ในแง่นี้ความหมายของ “ดีกว่า” ในกรณีดังกล่าวคือ รูปทรงที่สามารถสะท้อนได้ถึงหลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจนย่อมส่งผลดีต่อการอธิบายหรือการสื่อความคำสอนของพระพุทธศาสนาต่อประชาชนได้โดยไม่สลับซับซ้อนซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเข้าถึงหลักการทางศาสนาของประชาชนโดยทั่วไป อันเป็นการมุ่งตรงไปสู่ความพยายามในการทำให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของประชาชนโดยแท้จริง

⁹ หรือหลักการเรื่องปฏิสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนา (The Theory of Interpenetration)

ในแง่นี้หากพิจารณาว่าการปฏิรูปศาสนาของซ็อดเตชันนั้นเป็นการปฏิรูปจากภายนอกดังที่ได้กล่าวในข้างต้น ก็จะพบว่าการปฏิรูปความหมายของ “พระพุท” ในลักษณะดังกล่าวจึงมิใช่การความพยายามในการเรียกร้องให้พระพุทศาสนากระแสหลักเกาหลีปฏิเสธการเคารพบูชารูปปั้นหรือรูปจำลองของพระพุทเจ้า หากแต่ซ็อดเตชันได้เปิดพื้นที่ทางเลือกให้แก่ผู้ปฏิบัติโดยการชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการอธิบายความหมายของ “พระพุท” ในมิติที่ส่งผลต่อความสามารถในการขับเคลื่อนศักยภาพในเชิงจริยธรรมของหลักการทางพระพุทศาสนาให้สามารถตอบสนองต่อเงื่อนไขในชีวิตจริงของมนุษย์

2.3.2 พระธรรม : การปฏิรูปแนวคิดเรื่องพระธรรมในทัศนะของพระพุทศาสนานิกายอน

แนวคิดเรื่องการปฏิรูป “พระธรรม” นับได้ว่าเป็นหนึ่งในประเด็นที่สำคัญของโครงการในการปฏิรูปศาสนาของพระพุทศาสนานิกายอนโดยซ็อดเตชันได้ชี้ให้เห็นว่าความหมายของ พระธรรมคำสอนที่ปรากฏอยู่ในพระพุทศาสนามหายานกระแสหลักนั้นถึงแม้จะเป็นสิ่งที่สะท้อนตรงสู่หลักการพื้นฐานของพระพุทศาสนา เช่น คำสอนเรื่องการปราศจากตัวตน (non self) หรือคำสอนเรื่องความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสรรพสิ่ง (หลักการเรื่องปฏิจจสมุปบาท) อันเกิดขึ้นจากพระปัญญาธิคุณของพระพุทเจ้าที่ทรงตรัสรู้ต่อความจริงพื้นฐานของโลกรวมถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทเจ้าในการสั่งสอนธรรมพื้นฐานดังกล่าวแก่มนุษย์ปุถุชนในสังสารวัฏ แต่การเข้าใจความหมายของพระธรรมในลักษณะดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่ “ถูกจำกัด” อยู่ภายใต้จารีตในการศึกษาและความเข้าใจที่มีต่อข้อคำสอนทางศาสนาของพระพุทศาสนากระแสหลักเกาหลีมาอย่างยาวนานยังมิได้เป็นการบ่งชี้ถึงศักยภาพเชิงศีลธรรมของหลักการเรื่องพระธรรมที่มีผลต่อมนุษย์และสังคมได้อย่างเพียงพอ (Sot'aesan, 1997, pp. 296-297)

ด้วยเหตุนี้ซ็อดเตชันจึงมุ่งเป้าหมายไปที่ปฏิรูปหลักการเรื่องพระธรรมคำสอนของพระพุทศาสนาด้วยความพยายามในการชี้ให้เห็นว่าพุทธรรมคำสอนของพระพุทศาสนานั้นเป็นหลักการที่มีศักยภาพที่สำคัญในการตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตของมนุษย์ หากแต่ศักยภาพดังกล่าวของพุทธรรมกลับถูกจำกัดอยู่ภายใต้ข้อปัญหาที่สำคัญในสองประการหลัก กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ข้อปัญหาในเรื่องภาษาของพุทธรรมคำสอน และประการที่สอง ข้อปัญหาในเรื่องระบบการศึกษาพุทธรรมคำสอน เพื่อการเชื่อมโยงพุทธรรมคำสอนเข้ากับชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ ด้วยเหตุนี้ “การปฏิรูปพระธรรมคำสอน” ในทัศนะของซ็อดเตชันจึงมิได้มีความหมายถึงการสร้างปฏิเสธพุทธรรมคำสอนของพระพุทศาสนาเพื่อการสร้างหรือวางรากฐานคำสอนในเชิงปรัชญาของนิกายอนขึ้นมาเป็นทัศนะคู่ขนาน หากแต่ความหมายของการปฏิรูปพระธรรมคำสอนดังกล่าว นั้นมีความหมายถึงการ “กำจัด” อุปสรรคเงื่อนไขทั้งสามประการที่ส่งผลต่อศักยภาพทางศีลธรรมของพุทธรรมคำสอนในพระพุทศาสนา เพื่อประโยชน์ของมหาชนส่วนรวมอันเป็นการกระตุ้นเตือนให้เห็นถึงข้อบกพร่องในการเข้าใจและการใช้พุทธรรมคำสอนของพระพุทศาสนากระแสหลักเกาหลีที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ในประเด็นปัญหาเรื่องภาษา นั้นซ็อดเตชันได้ชี้ให้เห็นว่าโดยจุดเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์พระพุทศาสนามีจุดเริ่มต้นจากดินแดนชมพูทวีปและส่งผ่านมาสู่คาบสมุทรเกาหลีผ่านทาง

อารยธรรมจีน ด้วยเหตุนี้พระธรรมคำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หรือข้อบันทึกทางศาสนาจึงถูกพรรณนาบรรยายด้วยภาษาสันสกฤตหรือภาษาจีน รวมถึงการยกตัวอย่างเปรียบเทียบหรือการใช้โวหารเปรียบเทียบจึงล้วนแต่เชื่อมโยงกลับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาและการทำความเข้าใจคำพระธรรมคำสอนของชาวเกาหลี แม้แต่ในกลุ่มผู้มีความรู้และความสามารถ ในขณะที่ผู้คนทั่วไปนั้นจึงไม่อาจศึกษาและเข้าใจพระธรรมคำสอนดังกล่าวได้อย่างแท้จริง ดังข้อความที่ปรากฏใน *Hyokshillion* ตอนหนึ่งอันมีใจความว่า

“เมื่อเราชาวเกาหลีอ่านคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาก็ได้พบว่าในคัมภีร์เหล่านั้นต่างปรากฏคำในภาษาอินเดียซึ่งบ่งชี้ชื่อของบุคคล สถานที่ องค์ประกอบ งานและการอธิบายเหตุผล หรือแม้กระทั่งสำนวนที่ถูกอธิบายด้วยภาษาจีน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากลำบากในการส่งสอนธรรมดังกล่าวให้กับทั้งผู้ที่มีการศึกษาและปุถุชนที่ปราศจากการศึกษาอันเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม”

(Sot'aesan, 1997, pp. 296-297)

ในแง่นี้ข้อเท็จจริงได้เสนอแนวทางในการปฏิรูปพระธรรมคำสอนดังกล่าวโดยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการรจนาเอกสารบันทึกคำสอนของพระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ด้วยเนื้อหา สรรพนาม และสำนวนในภาษาเกาหลีรวมถึงการพรรณนาถึงสถานที่และการยกตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในบริบทวัฒนธรรมเกาหลี โดยใช้คัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบหรือเป็นรากฐานในเชิงหลักการของบทรณาดังกล่าว อันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเปิดช่องทางให้ประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมสามารถเข้าใจคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากเงื่อนไขในเรื่องของการศึกษาอันเป็นการเปิดโอกาสให้พระธรรมคำสอนเหล่านั้นสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตของปุถุชนในสังคม

ประการที่สองข้อเท็จจริงได้ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นดูเหมือนจะเป็นดินแดนแห่งธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถเข้าถึงได้แต่เพียงเหล่านักบวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เนื่องด้วยการให้ความสำคัญกับเนื้อหาหรือข้อโต้แย้งในเชิงพุทธปรัชญาที่เกิดขึ้นระหว่างสำนักคิดทางพระพุทธศาสนาในขณะที่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ปุถุชนในสังคมนั้นกลับไม่ได้รับความสนใจจากพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับมุมมองของข้อเท็จจริงที่มองเห็นว่าคุณค่าของพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นจะปรากฏขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพระธรรมคำสอนเหล่านั้นสามารถถูกทำให้ปรากฏขึ้นจริงในประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ กล่าวคือ พระธรรมคำสอนมิใช่บันทึกข้อความทางศาสนาที่ถูกใช้เพื่อการจดจำหรือการท่องจำหากแต่พระธรรมคำสอนมีเอาไว้เพื่อต้นแบบแนวทางในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในชีวิตของผู้ปฏิบัติเอง (Baker, 2012, p. 57)

ในแง่นี้ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปพระธรรมคำสอนดังกล่าวของข้อเท็จจริงคือการเสนอแนวทางในการปฏิรูประบบการศึกษาพุทธธรรมคำสอนที่สอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงของการเปลี่ยนแปลงแนวทางการรจนาคำสอนภายใต้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนเป้าหมายในการศึกษาพุทธธรรมจากการให้ความสำคัญกับการร่วมถกเถียงด้วยข้อโต้แย้งทางปรัชญาอันมีเป้าหมายเพื่อการ

ยืนยันในความถูกต้องอันเป็นที่สุดของหลักคำสอนของสำนักตนมาสู่การให้ความสำคัญกับการประยุกต์หรือการปรับใช้พุทธธรรมคำสอนดังกล่าวเพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางจริยธรรมกล่าวคือการมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนในสังคมให้เกิดขึ้นจากเพราะเป็นแนวการศึกษาที่ปุถุชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้โดยทำที่ดังกล่าวนั้นได้นำไปสู่การวางหลักเกณฑ์ในการศึกษาและการปฏิบัติพุทธธรรมภายใต้ข้อเสนอเรื่อง “ธรรมะสำหรับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน” หรือ Dhamma of Daily Practice ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิรูประบบการศึกษาพุทธธรรมคำสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของปุถุชนในสังคม ซึ่งปรากฏอยู่ใน *Chongjon* อันมีใจความที่สำคัญว่า

“เพื่อที่จะให้ผู้ฝึกปฏิบัติทั้งหลายสามารถได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติพุทธธรรม แนวปฏิบัติดังต่อไปนี้จึงได้ถูกกำหนดขึ้น กล่าวคือ การแปลงพระนามของพระพุทธะ การนั่งปฏิบัติสมาธิ การศึกษาพุทธธรรมคำสอนจากคัมภีร์ การศึกษาเล่าเรียน การสนทนาธรรมหรือบทปริศนาธรรม” (Sot’aesan, 2016a, p. 41)

ในกรณีดังกล่าวจะเห็นว่าการปฏิรูปแนวทางในการศึกษาและการปฏิบัติธรรมดังกล่าว นั้น คือ การนำพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในสำนักต่าง ๆ เข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรูปแบบการปฏิบัติพุทธธรรมที่สามารถตอบสนองต่อความสามารถและศักยภาพของมนุษย์ที่หลากหลาย เช่นการแปลงพระนามของพระอามิตาภะซึ่งเป็นพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายสุขาวัดอันเป็นแนวทางที่ไม่ยากเย็นและเหมาะสมสำหรับปุถุชนโดยทั่วไปในขณะที่การมุ่งศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนหรือการศึกษาคัมภีร์ทางศาสนานั้นเป็นแนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนาฝ่ายเน้นการศึกษาหรือ Scholastic School ซึ่งเป็นหนึ่งในนิกายหลักของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี่ หรือการศึกษาพระธรรมคำสอนด้วยการทำสมาธิและการสนทนาปริศนาธรรมนั้นเป็นแนวทางในการศึกษาพุทธธรรมของพระพุทธศาสนานิกายเซนซึ่งอาจจะมีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติที่มีศักยภาพสูงกล่าวคือผู้ที่สามารถเกิดการตื่นรู้ได้อย่างฉับพลัน (Sudden Awakening) ภายหลังจากการขบคิดและการสนทนาปริศนาธรรมที่ได้รับจากคณาจารย์

ในแง่นี้จะเห็นได้ว่าท่าทีในการปฏิรูปพุทธธรรมคำสอนของช็อนเทชันนั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากความพยายามในการปฏิรูปศาสนาของพระนักปฏิรูปองค์สำคัญของเกาหลี่เช่น มานแฮ หรือ ฮัน ยงอุน (Han Yong-un , Kr: 한영운; 1879 – 1944) กล่าวคือ ในขณะที่มานแฮมุ่งให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่อง “การแปล” (translating) พุทธธรรมคำสอนทางศาสนา เช่น ข้อเสนอเรื่องการแปลพุทธธรรมคำสอนจากต้นฉบับภาษาจีนมาสู่ภาษาเกาหลี่ ปรับและให้รรถาธิบายภายหลังจากการแปลข้อคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์ (Kim, 1995, p. 53) แต่ในกรณีการปฏิรูปพุทธธรรมของ Sot’aesan นั้นกลับมีลักษณะที่เข้มข้นมากกว่าแนวคิดของมานแฮ กล่าวคือ การเสนอให้มีการปฏิรูปพระธรรมคำสอนด้วยการรณาดำราหรือบันทึกทางศาสนาขึ้นมาใหม่โดยใช้ภาษาท้องถิ่น กล่าวคือ ภาษาเกาหลี่และการใช้เนื้อเรื่องของคำสอนรวมถึงบทอุปมาจากรากเหง้าของวัฒนธรรมเกาหลี่ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนมีความคุ้นชิน รวมถึงความพยายามในการหลีกเลี่ยงข้อความหรือข้อคำสอนที่มีลักษณะในเชิงปรัชญาลึกลับ ซึ่ง เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องไปกับศักยภาพและ

ความสามารถในการเข้าใจได้ของปุณฺชนในสังคม (Sot'aesan, 1997, p. 296) และที่สำคัญคือเทศน์ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับแนวคำสอนหรือพระธรรมให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษและการปฏิบัติของปุณฺชนเช่นการรวบรวมและการปรับประยุกต์แนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนาในหลายสำนักเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพระธรรมคำสอนเพื่อสามารถตอบสนองต่อศักยภาพของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันในสังคม

ด้วยเหตุนี้การปฏิรูปความหมายและเนื้อหาของพระธรรมคำสอนดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อการทำให้พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นสามารถกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ในสังคมอันเป็นความพยายามในการตีความคำสอนของพระพุทธศาสนาในปรากฏผลในเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการปฏิรูปพระพุทธศาสนาอันมีเป้าหมายที่สำคัญในการขับเคลื่อนศักยภาพในเชิงศีลธรรมของพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้สามารถปรากฏขึ้นได้อย่างจริงจังภายในชีวิตมนุษย์ในสังคม

2.3.3 พระสงฆ์ : การปฏิรูปแนวคิดเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมเกาหลี

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปคณะสงฆ์นั้นถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญของข้อเสนอในการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอน เนื่องด้วยข้อเสนอดังกล่าวส่งผลต่อแบบแผนของวัตรปฏิบัติในชีวิตประจำวันของสงฆ์ในพระพุทธศาสนานิกายวอนที่แตกต่างออกไปจากวัตรปฏิบัติของเหล่าสงฆ์ในพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี อีกทั้งข้อเสนอดังกล่าวยังคงส่งผลต่อการเปิดพื้นที่ในการยอมรับบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของนักบวชในพระพุทธศาสนานิกายวอนที่มีต่อสังคมในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีอย่างมีนัยยะที่สำคัญ

ใน *Hyokshillion* ข้อเทศน์เริ่มต้นแนวคิดเรื่องการปฏิรูปคณะสงฆ์กระแสหลักเกาหลี โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาภาพรวมของพระพุทธศาสนาบนคาบสมุทรเกาหลีที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์และสังคม ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางการเมือง เนื่องจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดของราชสำนักโชซอนในการให้ความสำคัญกับลัทธิขงจื้อใหม่ (Neo Confucianism) ซึ่งเข้ามามีบทบาทแทนพระพุทธศาสนาอันนำไปสู่การปฏิเสธต่อต้านพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรงจนส่งผลให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาต้องหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองออกไปสู่การสร้างอารามในป่าเขาซึ่งห่างพ้นจากความสัมพันธ์กับสังคมซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิตของสงฆ์นั้นมีความห่างไกลออกจากการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นระยะเวลาราว 600 ปี (Sot'aesan, 1997, pp. 292-293)

ในช่วงระยะเวลาอันยาวนานดังกล่าวนี้ได้หล่อหลอมให้วัตรปฏิบัติและการดำรงชีวิตของเหล่าสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีความห่างเหินออกจากความสัมพันธ์กับสังคมอย่างมีนัยยะที่สำคัญวิถีชีวิตของสงฆ์จึงกลายเป็นวิถีชีวิตสำหรับการไตร่ตรอง ครุ่นคิดและการแสวงหาความหลุดพ้นจากโลก หรือมีเช่นนั้นก็เป็นวิถีชีวิตที่ตกอยู่ภายใต้การศึกษาวิเคราะห์และการสร้างข้อถกเถียงในเชิงปรัชญาที่ไกลพ้นไปจากวิถีชีวิตของปุณฺชนในสังคม ในขณะที่วิถีชีวิตของปุณฺชนกลับเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องไปกับเงื่อนไขหรือวัตรปฏิบัติของ

เหล่านักบวชในพระพุทธศาสนาได้โดยแท้จริง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นแนวคิดหรือแนวปฏิบัติสำหรับบุคคลผู้ซึ่งต้องการความหลุดพ้นหรือการบรรลุธรรม ซึ่งเป็นคนเพียงกลุ่มน้อยในสังคม ในขณะที่ปุถุชนโดยทั่วไปซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้นกลับมิได้รับประโยชน์จากหมู่คณะสงฆ์หรือพระพุทธศาสนา

ในกรณีดังกล่าวนักวิชาการเช่น Bokin Kim ได้ให้ข้อเสนอที่น่าสนใจประการหนึ่งว่าถึงแม้ Sot'aesan จะมีได้ปฏิเสธว่าวัตรปฏิบัติของหมู่สงฆ์ในลักษณะดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเมื่อพิจารณาจากมุมมองของเหล่าสงฆ์ปฏิบัติเอง แต่เมื่อพิจารณาจากมุมมองของสังคมวัตรปฏิบัติดังกล่าวกลับเป็นสิ่งที่กีดกร่อนรากฐานของพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องดำรงอยู่ภายใต้การเกื้อกูลกันระหว่างศาสนาและสังคมเช่นการดำรงชีวิตด้วยการขอรับบิณฑบาตของสงฆ์โดยนัยคือการพึ่งพิงชีวิตอยู่บนความช่วยเหลือจากสังคมโดยที่เหล่าสงฆ์เองนั้นกลับไม่สามารถประคับประคองตนเองให้อยู่รอดได้ ซึ่งมีต้องกล่าวถึงการช่วยบรรเทาปัญหาของสังคมซึ่งอยู่ใกล้เคียงกว่าที่หมู่สงฆ์ในพระพุทธศาสนาจะพึงกระทำ (B. Kim, 1995, p. 55)

ในทัศนะของช็อตเทชันปัญหาของคณะสงฆ์ในลักษณะดังกล่าวนี้คือ ประจักษ์พยานสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของปฏิรูปบทบาทและหน้าที่ของเหล่านักบวชในนิกายวอน โดยมีให้ตักสั่วท่วงแห้วแห่งปัญหาดังที่เป็นอยู่ในบริบทของพระพุทธศาสนาเกาหลี และการปฏิรูป “พระสงฆ์” ดังกล่าวนั้นจึงเป็นความพยายามของช็อตเทชันและพระพุทธานิกายวอนในการกำหนดพฤติกรรมหรือวัตรปฏิบัติของนักบวชในพระพุทธศาสนาให้เอื้ออำนวยต่อการทำให้พุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นได้ปรากฏขึ้นในประสบการณ์ของมนุษย์ปุถุชนในสังคม กล่าวคือ การทำให้คำสอนของพระพุทธศาสนาได้เกิดเป็นประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง พระพุทธานิกายวอนจึงวางรูปแบบและกฎเกณฑ์ของวัตรปฏิบัติของเหล่านักบวชให้สอดคล้องเข้ากับเงื่อนไขในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ได้อย่างสมบูรณ์ โดยวางอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญในสามประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง การปฏิรูปคณะสงฆ์ด้วยการปรับบทบาทของนักบวชเพื่อความสามารถในการพึ่งพาตนเอง กล่าวคือ ช็อตเทชันและพระพุทธานิกายวอนเห็นว่านักบวชในพระพุทธศาสนาควรมีความสามารถในการเลี้ยงดูและเป็นที่พึ่งพิงให้กับตนเองได้เป็นลำดับแรกเพื่อเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการดูแลผู้อื่นหรือสังคมในภาพรวม เหตุนี้นักบวชควรที่จะสามารถดูแลเลี้ยงดูตนเอง เลี้ยงดูครอบครัว แบ่งปันช่วยเหลือเพื่อสรรพชีวิตในสังคมอันเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของระบบจริยธรรมเชิงสังคมของพระพุทธานิกายวอนแนวทางในการพึ่งพาตัวเองดังกล่าวนี้นำไปสู่ผลให้แนวปฏิบัติของนิกายวอนอนุญาตให้นักบวชสามารถทำงาน และมีอาชีพเพื่อการมีรายได้ที่สามารถเจือจุนตนเองและผู้อื่น มิใช่เพียงการร้องขอหรือการรอคอยเพียงการบริจาคจากสังคม ซึ่งไม่มีทางเพียงพอต่อการสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนาได้โดยแท้จริง นอกจากนั้นการมีวัตรปฏิบัติที่ไม่อนุญาตให้นักบวชสามารถทำงานเพื่อเลี้ยงดูตัวเองได้ย่อมเป็นการตัดโอกาสของปุถุชนในการเข้าถึงพุทธธรรมคำสอน เนื่องจากปุถุชนเหล่านั้นไม่อาจสามารถละทิ้งหน้าที่การงานอันเป็นรายได้ในการดำรงชีวิตของตนเพื่อการเข้าสู่หนทางแห่งพระศาสนาได้ (Sot'aesan, 2016a, p. 2)

ในแง่การปฏิรูปแนวคิดเรื่องการประกอบอาชีพในมุมมองหนึ่งจึงเป็นความพยายามในการทำให้ชีวิตแห่งความเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาได้เป็นชีวิตที่พึ่งพาตนเองช่วยเหลือหรือความอุปถัมภ์จากผู้อื่น

แต่เพียงเท่านั้น หากแต่ในทางกลับกันพึงพึงดูแลตัวเองและการมีรายได้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม โดยนัยยะหนึ่งคือ การชี้ให้เห็นถึงการช่วยเหลือและโอบอุ้มพระศาสนาของเหล่านักบวชเคียงคู่ไปกับการอุปถัมภ์ค้ำชูจากฆราวาส ซึ่งย่อมจะเป็นหลักหมายที่สำคัญของพระพุทธศาสนาในโลกยุคปัจจุบัน (Chongsan, 2016, pp. 96-97)

ประการที่สอง การปฏิรูปคณะสงฆ์ด้วยการกำหนดเงื่อนไขในเรื่องการมีชีวิตครอบครัวของนักบวชในพระพุทธศาสนาในกายวอน กล่าวคือ ในทัศนะของช็อนเตชันนักบวชสามารถที่จะเลือกหนทางในการดำเนินชีวิตในรูปแบบของการมีครอบครัวได้เฉกเช่นกับสามัญชนโดยทั่วไป เนื่องด้วยชีวิตอันเคร่งครัดด้วยการถือครองเพศพรหมจรรย์นั้นเป็นรูปแบบชีวิตที่ “คับแคบ” (Park, 1997, p. 250) ในแง่นี้ความหมายของ “ความคับแคบ” ดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ด้วย 2 ประเด็นหลัก กล่าวคือ หนึ่ง “มุมมองที่คับแคบ” ของนักบวชที่มีต่อโลกแห่งความเป็นจริง และสอง “พื้นที่ที่คับแคบ” ของพระพุทธศาสนาในภายในโลกและสังคมมนุษย์ที่กว้างใหญ่

ในกรณีแรกการมีครอบครัวได้นั้นโดยนัยยะหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้นักบวชได้ตระหนักถึงปัญหาของการดำรงชีวิตของปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์ซึ่งในแง่มุมมองหนึ่งได้ถูกผูกมัดเอาไว้ด้วยเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจอันเกิดจากการมีภาระผูกพันหรือการมีหน้าที่ในการนำพาครอบครัวให้สามารถอยู่รอดพ้นได้ในสังคม ในแง่นี้เป็นที่น่าสนใจว่าภาระผูกพันในเรื่องครอบครัวอันเป็นภาระที่มีต่อ “บุคคลอันเป็นที่รัก” เช่น บุตร สามี หรือภรรยา นั้น มีลักษณะพิเศษประการหนึ่งที่แตกต่างไปจากภาระหน้าที่ประเภทอื่น กล่าวคือ ภาระหน้าที่ต่อครอบครัวเป็นภาระหน้าที่ที่มีอาจจะถึงหรือปฏิเสธได้แม้จะประสบพบเจอกับความลำบากยากเข็ญ ภาระผูกพันเช่นนี้คือ ความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ที่นักบวชในศาสนาผู้ซึ่งครองพรหมจรรย์ ไม่มีภาระติดพันไม่มีผู้ใดเบื้องหลังให้เป็นห่วงกังวลไม่ต้องแสวงหาทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวนั้นมิอาจจะตระหนักรู้ได้ ด้วยเหตุนี้ การยอมเรื่องการมีครอบครัวของนักบวช โดยนัยยะหนึ่งจึงเป็นการเปิดมุมมองในการเข้าใจโลกตามความเป็นจริงอันมีเป้าหมายเพื่อให้นักบวชสามารถตระหนักรู้ได้ถึงปัญหาความทุกข์หรือความยากลำบากในชีวิตอันเป็นภาระผูกพันอันมิอาจจะทิ้งได้ของปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์ซึ่งแตกต่างไปจากชีวิตในโลกแห่งอุดมการณ์ของหมู่สงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ในกรณีที่สองการยอมรับเงื่อนไขในการมีครอบครัวของนักบวชโดยนัยยะหนึ่งคือ การไม่สร้างเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของศาสนาที่ขัดแย้งต่อวิถีชีวิตของปุถุชนในสังคมโดยทั่วไป กล่าวคือ แนวคิดเรื่องการมีครอบครัวของนักบวชในกายวอนคือ การเปิดโอกาสให้ปุถุชนโดยทั่วไปผู้มีดำเนินชีวิตไปตามครรลองของสังคมอันวางอยู่บนรากฐานวัฒนธรรมของลัทธิขงจื้อซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยเฉพาะมิติความสัมพันธ์ในเชิงครอบครัวสามารถเข้ามาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาได้ (Sot'aesan, 1997, pp. 291-302) ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของช็อนเตชันพระพุทธศาสนาจึงมิใช่เป็นเพียงพื้นที่ของผู้มุ่งหวังความหลุดพ้นแต่เพียงเท่านั้น ในทางกลับกันพระพุทธศาสนาในรูปแบบของกายวอนได้กลายเป็น

พื้นที่ที่เปิดกว้างให้กับมนุษย์ปุถุชนผู้มีเงื่อนไขในชีวิตในลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึงผู้มีความศรัทธาในหลักความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันให้สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมที่งดงามร่วมกัน¹⁰

อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวยังคงปรากฏเด่นชัดภายใต้ความคิดของชงซานคณาจารย์รุ่นที่สองของนิกายวอนที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเคยเป็นเพียงกิจกรรมของคณะสงฆ์ ให้กลายเป็นกิจกรรมที่ปุถุชนทั่วไปในสังคมสามารถเข้าร่วมได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านทางแนวคิดเรื่องการลดจำนวนและความสำคัญของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ “โลกหน้า” และหันมาให้ความสำคัญกับพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาที่มนุษย์ใน “โลกนี้” กล่าวคือ กิจกรรมทางศาสนาที่สมาชิกของสังคมสามารถเข้าร่วมและเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ รวมถึงการคำนึงถึงความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาให้สมควรเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์ (Chongsan, 2016, pp. 50-51)

ประการที่สาม การปฏิรูปแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกทางเพศและเงื่อนไขแห่งการส่งผ่านซึ่งธรรม กล่าวคือ ในทัศนะของซ็อดเทซันและพระพุทธรศานานิกายวอนสรรพชีวิตทั้งหลายถึงแม้จะมีรูปลักษณะภายนอกที่แตกต่างกัน หากแต่สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงองค์ประกอบหรือเป็นเงื่อนไขในเชิงกายภาพมิใช่เป็นเนื้อแท้หรือธรรมชาติเดิมแท้ของชีวิตในแง่สรรพชีวิตต่างมีเนื้อแท้หรือธรรมชาติเดิมแท้แห่งความเป็นพุทธะหรือ “อิลวอน” (ในภาษาของพระพุทธรศานานิกายวอน) ได้อย่างเสมอหน้า และการเข้าถึงธรรมหรือการส่งผ่านธรรมจึงมิได้เป็นเพียงความรู้เฉพาะอันเกิดอยู่ภายในบริบทของสังคมสงฆ์แต่เพียงเท่านั้น ในทางกลับกัน มรรควิถีแห่งการเข้าถึงธรรมหรือโอกาสในการได้รับการถ่ายทอดความรู้แห่งธรรมดังกล่าวกลับเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของสรรพชีวิตทั้งปวง

ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการมองว่าสังคมสงฆ์นั้นคือ จุดศูนย์กลางแห่งความชอบธรรมในพระพุทธรศานา จึงถูกปฏิรูปและปรับเปลี่ยนไปสู่การมี “มนุษย์” ในฐานะที่เป็น “ปุถุชน” ในสังคมเป็นจุดศูนย์กลางแห่งความชอบธรรมและมนุษย์ในความหมายดังกล่าวนี้จึงมิได้ถูกแบ่งแยกด้วยเพศ พรรณ ชนชั้นหรือวรรณะ รวมถึงบทบาทสถานะ เช่น บรรพชิตหรือฆราวาส และการถ่ายทอดธรรมหรือการสั่งสอนธรรมจึงมิได้ถูกจำกัดอยู่แต่เพียงภายในหมู่คณะสงฆ์เท่านั้น หากแต่เป็นการเปิดโอกาสให้กับปุถุชนในการได้รับการสั่งสอนอบรม และการถ่ายทอดธรรมเพื่อเป้าหมายแห่งการเข้าใจโลกและเข้าใจความมีอยู่ของตัวตนที่พึงพึงอยู่บนความสัมพันธ์กับสรรพชีวิตในสังคมตลอดเวลา และด้วยเหตุนี้ ในคำสอนของพระพุทธรศานานิกายวอนจึงไม่มีการแบ่งแยกสายสกุลทางความคิดระหว่างนักบวชในสายต่าง ๆ¹¹ รวมถึงไม่ปรากฏการแบ่งแยกและการวาง

¹⁰ ในแง่นี้เป็นที่น่าสนใจว่าการยอมรับแนวคิดเรื่องการมีครอบครัวของนักบวช นั้นส่วนหนึ่งอาจเกิดขึ้นจากการตระหนักถึงข้อวิจารณ์ที่ลัทธิขงจื๊อมีต่อพระพุทธรศานากระแสหลักในประเด็นเรื่องการถือครองเพศพรหมจรรย์ซึ่งเป็นการบ่อนทำลายระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อันเป็นรากฐานของสังคมที่งดงาม

¹¹ ประเด็นเรื่องการแบ่งแยกสายสกุลทางความคิดในเกาหลีนั้นคือหนึ่งในมูลเหตุที่สำคัญของปัญหาความขัดแย้งของพระพุทธรศานานับตั้งแต่ยุคสมัยของอาณาจักรชิลลาเป็นต้นมา

ลำดับความสำคัญที่ต่างกันระหว่างเพศชายและหญิง¹² โลกของนักบวชและโลกของฆราวาสดังเช่นที่ปรากฏในพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี

3 สรุปผล

จากการพิจารณาแนวคิดเรื่องการปฏิรูปศาสนาของพระพุทธศาสนานิกายวอนที่ผ่านมาข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนะของศาสนาเพื่อการตอบสนองต่อโลกและสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองว่าเป็นยุคแห่ง “ยุคสมัยแห่งการพัฒนาทางวัตถุ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เริ่มมีอิทธิพลต่อคาบสมุทรเกาหลี นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นแห่งการขยายตัวของอิทธิพลความคิดและวิทยาการสมัยใหม่จากชาติตะวันตกในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ในขณะที่สถาบันทางศาสนาซึ่งควรจะเป็นตัวแบบทางจริยธรรมที่สำคัญกลับมุ่งให้ความสำคัญกับการโต้แย้งในประเด็นทางอภิปรายและภววิทยา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไกลห่างจากชีวิตของมนุษย์ปุถุชนในสังคม

ในแง่นี้สอดคล้องได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทที่สำคัญของศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นศาสนาควรหันกลับมาให้ความสำคัญกับศักยภาพของพุทธธรรมคำสอนซึ่งสามารถนำพามนุษย์และสังคมให้บรรลุสู่เป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์แต่เป้าหมายทางศาสนาเหล่านั้นจะบรรลุได้ถึงก็แต่เพียงการปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงด้วยพฤติกรรมทางศีลธรรมในโลกเชิงประจักษ์แต่เพียงเท่านั้น (Practical Action as a Moral Behavior) และช่องว่างระหว่างคำสอนทางศาสนาและการทำให้คำสอนดังกล่าวปรากฏขึ้นได้จริงในโลกนั้น เป็นสิ่งที่ยังคงมิได้รับความสนใจอย่างจริงจังจากพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี ซึ่งสิ่งนี้เองคือปัญหาของพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงได้นำไปสู่การเสนอแนวคิดในการประยุกต์และปรับเปลี่ยนข้อคำสอนทางจริยธรรมให้สอดคล้องและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากขึ้นภายใต้ระบบ “จริยธรรมเชิงสังคม” ในการพยายามเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวภายใต้แนวคิดในการปรับประยุกต์ข้อคำสอนในเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องไปกับเงื่อนไขแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม โครงการทางศาสนาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่อง “การปฏิรูปศาสนาจากภายนอก” (The Reformation from the outside) ซึ่งมุ่งตรงไปสู่การปฏิรูปความหมายของหลักการพื้นฐานสามประการของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ให้มีทิศทางที่สอดคล้องไปกับทิศทางของระบบจริยธรรมเชิงสังคม ซึ่งได้ปรากฏชัดในงานเขียนชิ้นสำคัญเรื่อง *Essays on the Reformation of Korean Buddhism (Choson pulgyo hyokshillon* , Ch. 朝鮮佛教革新論 อันเป็นแนวทางในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นภายใต้ “การเติมเต็ม” ช่องว่างระหว่างศาสนาและสังคมด้วยการปรับความหมายของหลักการพื้นฐานทาง

¹² ในกรณีนี้ พระพุทธศาสนานิกายวอนจึงมีนักบวชเพศหญิง (Woman priest) และนักบวชเพศหญิงนั้นก็สามารถขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าสูงสุดของนิกายวอนได้เช่นกัน

พระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนศักยภาพเชิงศีลธรรมของคำสอนในพระพุทธศาสนาให้ปรากฏขึ้นและนำมาซึ่งประโยชน์ของมนุษย์และสังคม ซึ่งมีใช่เป็นการปฏิรูปในความหมายที่เป็นการปฏิเสธหรือต่อต้านหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

การศึกษาวิเคราะห์ที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนานิกายวอนนัมมุ่งให้ความสำคัญกับหลักการทางศาสนาในฐานะที่เป็น “ข้อเท็จจริง” ของโลกและการให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมในฐานะที่เป็น “ความเป็นจริง” ของสังคมโดยมีแนวคิดที่สำคัญในการ “ปรับเปลี่ยน” และการ “ประยุกต์” หลักการหรือข้อคำสอนทางศาสนาเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นและด้วยมุมมองดังกล่าวนี้ จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนานิกายวอนได้รับความสนใจจากสังคมเกาหลีในยุคปัจจุบันในฐานะที่เป็นกลุ่มแนวคิดทางศาสนาใหม่ (New Religious Movement) ที่มุ่งช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาพื้นฐานของสังคมด้วยพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในเชิงประจักษ์อันมุ่งสู่เป้าหมายของความสงบสุขของมนุษย์สังคมและโลกในภาพรวม

4 ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยแนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายวอนยังคงไม่เป็นที่แพร่หลายในวงวิชาการไทย จึงทำให้ข้อมูลและเอกสารคำสอนทั้งในฉบับปฐมภูมิและทุติยภูมิยังคงเข้าถึงได้ยากผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาค้นคว้าคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายวอนอย่างจริงจัง รวมถึงความหมายในการแปลเอกสารคำสอนปฐมภูมิ เช่น คัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายวอนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการไทยทั้งในทางด้านเกาหลีศึกษา ปรัชญาและศาสนาในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง/References

- พระธรรมปิฎก. (2552). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิกจำกัด.
- Baker, D. (2012). Constructing Korea's Won Buddhism as a New Religion: Self-differentiation and Inter-religious Dialogue. *International Journal for the Study of New Religions*. 3(1), 47-70.
- Choi, J. S. (2011). *Won Buddhism : The Brith of Korean Buddhism*. Paju: Jimoondang.
- Chongsan. (2016) *The Dharma Discourses of Cardinal Master Chongsan (Chongsan Chongsa Pobo) (The Committee for the Authorized Translations of Won -Buddhism Scriptures, Trans.)*. Iksan: Wonkwang Publishing Co.
- Chung, B. (2003). Won Buddhism : The Historical Context og Sot'aesan's Reformation od Buddhism for the Modern World. In H. Stevent & S. P. Charles (Eds.), *Buddhism in the Modern World: Adaptations of an Ancient Tradition*. Oxford: Oxford University Press.

- Chung, B. (2012). Sot'aesan's Creation of Won Buddhism through the Reformation of Korean Buddhism. *Makers of Modern Korean Buddhism*. 61.
- Kim, B. (1995). Sot'aesan and the Reformation of Korean Buddhism. *Korean Studies*. 19, 51-61.
- Kim, Y. T. (2014). *Glocal History of Korean Buddhism*. Seoul: Dongguk University Press.
- Park, G. (1997). *The Won Buddhism (Wonbulgyo) of Sot'aesan: A Twenty-century Religious Movement in Korea*. Maryland: International Scholars Publications.
- Pye, M. (2002). Won Buddhism as a Korean New Religion. *Numen*. 12, 113-141.
- Sot'aesan. (1997). *Choson pulgyo hyokshillion (Essays on the Reformation of Korean Buddhism)*. In *The Won Buddhism (Wonbulgyo) of Sot'aesan: A Twenty-century Religious Movement in Korea*. Maryland: International Scholars Publications.
- Sot'aesan. (2016a). The Principle Book of Won Buddhism (Wonbulgyo Chongjon) (The Committee for the Authorized Translations of Won -Buddhism Scriptures, Trans.). In *The Doctrinal Books of Won-Buddhism (Wonbulgyo Kyoso)* (pp. 1-82). Iksan: Wonkwang Publishing Co.
- Sot'aesan. (2016b). The Scriptures of Won-Buddhism (Wonbulgyo Kyojon) (The Committee for the Authorized Translations of Won -Buddhism Scriptures, Trans.). In *The Doctrinal Books of Won-Buddhism (Wonbulgyo Kyoso)* (pp. 15-102). Iksan: Wonkwang Publishing Co.
- The Committee for the Authorized Translations of Won-Buddhist Scriptures. (2006). *The Scripture of the Founding Master (Taejonggyong) (The Committee for the Authorized Translations of Won -Buddhism Scriptures, Trans.)*. Iksan: Wonkwang Publishing Co.